

Journal for Cypriot Studies

VOLUME:
CİLT: 2

ISSUE:
SAYI: 1

WINTER
KIŞ

YEAR:
YIL: 96

Kıbrıs Araştırmaları Dergisi

Kıbrıs Araştırmaları Merkezi

52-1

**CENTRE FOR
CYPRIOT STUDIES**

KIBRIS ARAŞTIRMALARI
MERKEZİ

I Publisher - Sahibi
DAÜ - KAM

I Board of Directors
Yönetim Kurulu

İsmail BOZKURT (Başkan)
Ali ATAKAN
Ayhan BİLSEL
Filiz ÇERMEN
Mehmet KANSU
Erdil R. TUNCER
Tevfik YOLDAŞ

I Chief Editor
Genel Yayın Yönetmeni
İsmail BOZKURT

I Editorial Board
Yayın Kurulu
İsmail BOZKURT (Başkan)
Hasan Ali BİCAK
Serhan ÇİFTÇİOĞLU
Halil İNALCIK
Zaim NECATİGİL
Neşe YILDIRAN
Netice YILDIZ
Oğuz YORGANCIOĞLU

I Translation - Çerivi
Sibel KAMBER
Johann PILLAI

I Graphic Design - Grafik
Ersev SARPER

I Typesetting - Dizgi
Sevil PAŞA

I Printing - Baskı
Baskı İşleri Birimi

**Eastern Mediterranean
University**

Doğu Adeniz Üniversitesi
Gazimağusa, KKTC
Tel: (392) 366 - 6588
Fax: (392) 366 - 1604

Contents

İçindekiler

PAGE/SAYFA 3

Zaim M. NECATİGİL

**The Turkish Republic of Northern Cyprus:
Statehood and Recognition**

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti:
Devlet Olgusu ve Tanınma (Özet)

PAGE/SAYFA 19

Tuncer BAĞIŞKAN

Antik Karpasia Kentinde Arkeolojik Yüzey
Araştırmaları ve Kent Kalıntılarını Saptama Çalışmaları
**Archaeological Surface Survey in Ancient Karpasia
and Attempts to Locate the Remains of the Town
(Abstract)**

PAGE/SAYFA 37

Taçgey DEBEŞ

Kıbrıs Tarihine Hizmet Veren Bir Vali:
Sir Ronald Storrs (1881-1955)

**A Governor Who Contributed to the History of
Cyprus: Sir Ronald Storrs (1881-1955) (Abstract)**

PAGE/SAYFA 41

Altay SAYIL

Kıbrıs'ta Taşıtların Trafığe Çıkması

Traffic in Cyprus: Yesterday and Today (Abstract)

PAGE/SAYFA 49

Umut BOZKURT

Kıbrıs Türkleri'nde 1974 Öncesi
ve Sonrası Kültür Politikaları

**Turkish Cypriot Cultural Policies Before
and After 1974 (Abstract)**

PAGE/SAYFA 59

İsmail BOZKURT

Kıbrıs Türkleri'nde Halk Edebiyatı Bakımından
Destan Geleneği

**The Turkish Cypriot Epic Tradition
(From a Folk Literature Perspective) (Abstract)**

PAGE/SAYFA 67 & 73

Netice YILDIZ

**Christian and Muslim in Ottoman Cyprus
& the Mediterranean World, 1571-1640**

Bir Yazar İki Kitap

En Eski - En Uzak ve Daha Yeni - Daha Yakın

EDİDÖRDEN

Değerli Okuyucu,

Kıbrıs Araştırmaları Dergisi, ikinci kez huzuruza geliyor.

Birinci sayımız oldukça ilgi gördü. Türkiye'den, İngiltere'den, İsveç'ten, Rusya'dan mektuplar aldık.

Kuşkusuz eleştiriler de aldık. Almamız doğaldı; çünkü hatalarımız ve eksiklerimiz vardı.

Bize düşen görev eleştirilerden yararlanmak, övgülerden yüreklenmektir. Dergimizin her sayısı yapılan eleştiriler ve övgüler ışığında hazırlanacak, huzuruza daha güzel, daha bilimsel niteliklerle çıkacaktır.

Dergimizin çıkmasında katkısı olan herkese teşekkür eder; 1996'nın herkes için sağlıklı, başarılı ve mutlu bir yıl olmasını dilerim.

İsmail Bozkurt

EDITORIAL

Dear Readers,

The Journal for Cypriot Studies is in your hands for the second time.

Our first issue was received with considerable interest, and there were positive responses from Turkey, United Kingdom, Sweden, and Russia.

In addition to positive comments, from which we take encouragement, we have also received critical comments, regarding errors and omissions; we are committed to preparing all future issues of the journal taking into account the views of our readers, in order to develop the highest scientific standards.

I wish to thank everybody who has contributed to the publication of our journal, and hope that 1996 will be a year of health, success, and prosperity for all.

İsmail Bozkurt

THE TURKISH REPUBLIC OF NORTHERN CYPRUS: STATEHOOD AND RECOGNITION

by Zaim M. NECATIGIL *

ABSTRACT

This article examines the criteria of statehood with reference to the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC), such as, permanent population, a defined territory, a government and independence. The TRNC possesses all these criteria, but universal recognition has been unjustly withheld for political reasons. The author concludes that the recent attitude of the Greek Cypriot side has made it abundantly clear that that side is not prepared to accept a bi-zonal federation. In view of this, the author puts forward the argument that instead of proceeding on the basis that the present status quo is unacceptable, the UN should base the intercommunal talks on the present realities of Cyprus and the de facto existence of two equal administrations. This would mean recognition of the sovereignty of the Turkish Cypriot people, which in turn would discourage the administration in the south from entertaining a military option to extend its sovereignty to the North.

I 1 INTRODUCTION

According to the so-called "constitutive" theory of recognition, "a state is, and becomes an international person through recognition only and exclusively". On the other hand, according to the "declaratory" theory, recognition of a new state is a political act which is in principle independent of the existence of the new state as a subject of international law. Today most international lawyers subscribe to the declaratory theory that a unit which possesses the criteria of statehood exists as a state independently of recognition, which is nothing else than a declaration of its existence.¹

The "State" as a political entity, is described in the United States case of Texas v. White² in the following terms:

"A State, ... is a political community of free citizens, occupying a

---

* Legal consultant and lecturer, former Attorney-General of the TRNC.

territory of defined boundaries, and organized under a government sanctioned and limited by a written constitution and established by the consent of the governed”.

The internationally recognised criteria for determining “statehood” are: a permanent population, a defined territory, a government, and the capacity to enter into relations with foreign states. The last criterion is sometimes referred to as “independence” and sometimes as “sovereignty”, because if the state in question is sovereign, it is presumed that it has capacity to enter into international relations. These criteria are laid down in article 1 of the Montevideo Convention on the Rights and Duties of States, 1933.

It will be shown in this article that all the above indices of statehood apply to the Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC). Democratic legitimacy, one of the most important criterion of statehood in modern international law, is a fundamental characteristic of the TRNC. However, the TRNC has not been accorded recognition not because it does not possess these criteria but because recognition is a political act within the discretion of recognizing states. Let us now examine the criteria of statehood vis-a-vis the TRNC.

I II TRNC's CRITERIA OF STATEHOOD

(i) The TRNC's Population

A state must have a population, but the size of its population is not important.

Before 1963 Turkish Cypriots lived in urban and rural communities all over the island. However, after the 1963 attacks on the Turkish Cypriot community, they concentrated in safer areas, sometimes referred to as Turkish Cypriot “enclaves”, over which they never lost control, and over which the writ of the Greek Cypriot Government has run only partially or not at all.³ Following the agreement reached in Vienna between the leaders of the two communities under the auspices of the UN Secretary-General in 1975, almost all Turkish Cypriots live in the TRNC and almost all Greek Cypriots live in the southern part of Cyprus. This has been the situation for almost twenty years. According to the most recent census held in September 1993, the population of the TRNC is 155,000.

(ii) The TRNC's Territory

States are territorial entities. “Territorial sovereignty..... involves the exclusive right to display the activities of a state.”⁴ Conversely, the right to be a state is dependent at least in the first instance upon the exercise of full

governmental powers with respect to some area of territory. International law defines territory by reference to the extent of governmental power exercised, or capable of being exercised, with respect to some area and population.

The whole of the territory north of the “Green Line” and a small enclave on the north west coast is under the control and administered by the TRNC’s Government. The territory of the TRNC is 3,241 sq. kms., that is, 35,03 per cent of the whole territory of Cyprus, which is 9,251 sq. kms. The territory of south Cyprus is 5,511 sq. kms., of the Sovereign Base Areas 255 sq. kms., and of the UN controlled Buffer Zone 244 sq. kms. As a result of evolutionary political and administrative developments, two separate and exclusive administrations came into being, as is also acknowledged by the Geneva Declaration of 1974 by the Foreign Ministers of Greece, Turkey and the UK.⁵ The separate status of the two communities which was reinforced by the Geneva Declaration provided for the Turkish Cypriots’ subsequent pursuit of a bi-communal and bi-zonal federation.

There is also ample acknowledgement of the territory under the control of each of the administrations. For instance, the Makarios-Denktaş guidelines of 1977 refer to the “territory under the control of the administration of each community”, which should be “discussed in the light of economic viability or productivity and land ownership”.

It is now accepted that the territorial aspect of a future Cyprus settlement will be based on the principle of bi-zonality and that the territory under the administration of each federated state will be adjusted through the process of negotiations within the framework of the intercommunal talks under UN auspices. Since the Opening Statement of the UN Secretary-General of 9 August 1980 the parties have affirmed their support for a federal solution of the constitutional aspect and a bi-zonal solution of the territorial aspect of the Cyprus problem. There are references in various UN documents to the principles of “bi-communality” and “bi-zonality”⁶ and the Ghali Set of Ideas of July 1992 refer to “federated states” which, when a settlement is reached, will succeed the present de facto administrations. The territories of these “federated states” will be defined as a result of adjustments of the territories which the two administrations presently control.

Another aspect relating to the territorial issue which supports the fact of the existence of two separately administered territories is the UN controlled Buffer Zone. UNFICYP’s mandate which was originally defined by the Security Council in its resolution 186 (1964) has been repeatedly reaffirmed by the Council. Following the events of 15 July 1974 and thereafter the Council adopted a number of resolutions some of which have affected the functioning of UNFICYP and, in some cases, have required the Force

to perform certain additional or modified functions relating, in particular, to the maintenance of the cease-fire and the preservation of the integrity of the Buffer Zone.⁷

(iii) TRNC's Government

The requirement that a putative state have an effective government may be regarded as central to the claim for statehood. "Government" or "effective government" is obviously a basis for the other central requirement of independence, which are closely related. For present purposes, government is treated as the exercise of authority with respect to persons and property within the territory in question; whereas independence is treated as the exercise, or the right to exercise, such authority with respect to other international persons, whether within or outside the territory. Territorial sovereignty is not ownership of, but governing power with respect to, territory. There is thus a strong case for regarding government as the central criterion of statehood, since all the others depend upon it.

The Constitution of the TRNC provides for the executive, legislative and judicial branches of government.

Article 106 of the Constitution provides that the Council of Ministers composed of the Prime Minister and Ministers is the executive branch of the TRNC. A new government must obtain a vote of confidence before it can be installed in office.

The President of the TRNC, who is the Head of State⁸ appoints the Prime Minister from amongst the deputies in the Assembly and he also appoints Ministers on the proposal of the Prime Minister. The President may also preside over meetings of the Council of Ministers, and is Commander in Chief of the armed forces of the TRNC.

The Government of the TRNC is politically independent of all other sovereign states. It exercises all the functions of a sovereign government in the administration of the State, including the maintenance of law and order, the institution and maintenance of courts of justice and the implementation of laws, regulating the relations of the citizens of the TRNC with one another and with the government.

The legislative power of the State is exercised by an Assembly which is composed of 50 deputies elected for a period of five years, upon a system of direct ballot and universal suffrage. By virtue of Article 78 of the Constitution, the Assembly has power, *inter alia*, to enact laws and to exercise control over the Council of Ministers. It also has power to ratify international agreements⁹, and to declare *was*¹⁰. Judicial power is exercised by independent courts¹¹. The highest Court in the State is the Supreme Court composed of a President and seven judges. It sits as the Supreme Constitutional Court, High Administrative Court, and Court of

Appeal. Lesser judicial power is divided between the assize, district and family courts. Appointments, disciplinary control, and all matters relating to the President and judges of the Supreme Court and to judges of subordinate courts, are within the exclusive competence of the Supreme Council of Judicature. The Attorney-General is the legal adviser of the State and represents the State in all cases in which the State is a party. Military courts function under Articles 156 and 157 of the Constitution and they have competence to try only military offences. It is only in very rare cases, as when the offence has been committed in a military area, that civilians may be tried by military courts.

As regards the armed forces, under the Constitution the TRNC has its own armed forces and police force. Article 117(5) of the Constitution provides that the establishment of the armed forces and their powers and duties shall be regulated by law. The Commander of the armed forces is ultimately responsible and answerable under Law No. 29/1976 to the Prime Minister and to the Council of Ministers of the TRNC. The fact that the Commander and high-ranking officers of the armed forces are Turkish nationals does not constitute a hierarchical link between the forces of the two countries. The position in this respect is similar to that prevailing in the Greek Cypriot National Guard.¹²

As regards the police force, Article 118 provides that the establishment of the police force shall be regulated by law. The police force has to perform its duties in accordance with principles of the rule of law, fundamental rights of the citizens and within the framework of the Constitution and the laws. The law presently in force regulating the powers and duties of the police organization is Law No. 51 of 1984.

(iv) Democratic Nature of the State

The democratic nature of the state is an indication of its independence. The TRNC as presently constituted displays all the incidents of a well-developed democratic state apparatus. The democratic character of the State is reflected particularly in the principles of the rule of law and supremacy of the Constitution,¹³ most liberal bill of rights,¹⁴ free elections and referendums,¹⁵ independent judiciary,¹⁶ effective judicial control of executive and legislative activity,¹⁷ and a free press.¹⁸ The Constitution of the TRNC is not based on the 1982 Constitution of Turkey.

Article 68 provides that every citizen above the age of 18 has the right to vote and every citizen above the age of 25 has the right to be elected. In the case of the presidency of the Republic the right to be elected begins on completion of the age of 35.¹⁹ Elections are by direct, secret and general ballot, everyone having one vote. The direction and control of the elections are under the control of the Judiciary - Election Councils made up of

judges. The election system under Law No.5/1976, as amended, is proportional representative (D'Hont) System.

The Constitution provides for the free formation of political parties.²⁰ Mayors and members of Municipal Council, as well as, village authorities (mukhtars and azas), are all elected, and not appointed.²¹ The Constitution has not only envisaged free elections, it has also provided that the citizens are to be the real arbiters on certain matters through the process of referendums.²²

Democracy, the rule of law and human rights are interrelated principles. Democracy can flourish in a State that is subject to the rule of law, and vice versa. The TRNC is a state that is subject to the rule of law, it is such a State that abides by the principle of supremacy of the Constitution, whereby legislative and executive activity is under the close scrutiny of an independent judiciary, respects the human rights of its people, and provides access to courts. The Supreme Constitutional Court has held that legal provisions that affect accrued rights or pending court cases, contravene the principles of supremacy of law and social justice.²³

In fact the institutions in North Cyprus are more democratic than those in south Cyprus. The Constitution of the TRNC has been approved through the process of a popular referendum, whereas the Greek Cypriots have not exercised their free will in making a constitution. They have tailored the bi-communal Constitution of 1960 to the political needs of the Greek Cypriot people only, in such a way that the fundamental articles thereof have been whittled away by ordinary legislative enactments. Moreover, the voting age in the North is 18, whereas in the South it is 21. Whereas all local and municipal authorities are elected in the North, in the South only municipal authorities come to office through elections, the rest are appointed. In the North all elections are held under the control of the Judiciary. The Supreme Election Council and subordinate election boards are made up of judges. In the south the Election Officer and his subordinates are appointed. Constitutional provisions applicable in the TRNC as regards civil rights and liberties, political, economic and social rights are, generally speaking, more liberal than those in the South. For instance, the right to strike is also recognized for civil servants in the North, but this is not so in the South.

(v) TRNC's independence

Even though the Montevideo Convention of 1933 refers to "capacity to enter into relations with other states", as another criterion of statehood, such a capacity is a consequence of statehood, rather than a criterion. It is more appropriate to consider independence as a criterion of statehood, because if a state has independence, its capacity to enter into international

relations will be presumed. Independence itself is an aspect of sovereignty.

Sovereignty in the relations between states signifies independence. Independence in regard to a territory is the right to exercise therein, to the exclusion of any other state, the function of a state. The development of the national organisation of states and, as a corollary, the development of international law, have established this principle of the exclusive competence of the state in setting most questions that concern international relations.²⁴

Independence of a state can be equated to its existence within its frontiers as a separate entity and not subject to the authority of any other state or group of states. Independence in this sense may also be described as sovereignty (*suprema potestas*), or external sovereignty, by which is meant that the state has over it no other authority than that of international law.²⁵

Art. 3 of the TRNC Constitution declares that sovereignty belongs to the people made up of the citizens of the TRNC, and it is exercised on behalf of the people by the authorized organs of the State.

The fact that the Greek Cypriot community in the South has continued to operate under the title "Republic of Cyprus" is no more than a matter of nomenclature; it does not and cannot accord the Greek Cypriot community a sovereignty in the North which it does not have the power to exercise. Nor can any such sovereignty result from any international recognition of the Greek Cypriot community as the "Republic of Cyprus". Correspondingly, the presence of Turkish forces in the North does not deprive the Turkish Cypriot community of the actual power and jurisdiction, amounting in effect to sovereignty, which it exercises, and has since 1974 continuously and without effective challenge exercised, there. The Government of Turkey recognizes the Turkish Cypriot community in the north as the sovereign government of the area, does not claim for itself or exercise power in that area. The absence of general *de jure* international recognition of the status of the Turkish Cypriot community under the name of the Turkish Republic of Northern Cyprus cannot deprive that community of the sovereignty which, as an indisputable matter of fact, it exercises in Northern Cyprus - a situation that is reflected in the extensive *de facto* relations that foreign States maintain with that community. The political and administrative organization of the Turkish Cypriot people began in 1963-64 as a result of their ejection by force from all the organs of the bi-communal Republic of Cyprus and the seizure of the powers of the Republic by the Greek Cypriot side. This was a matter of evolution in the exercise of the right to self-government and self-determination. The declaration of the TRNC on 15 November 1983 (some nine years after the Turkish intervention) by the Turkish Cypriot people in the exercise of the right to self-determination, was the culmination of this process. Autonomous administration in North

Cyprus existed years before the Turkish intervention of 1974, as was acknowledged by the Geneva Declaration of 30 July 1974.²⁶

The Turkish forces in North Cyprus are there with the request and consent of the ruling authority of the territory. These forces are in North Cyprus for the protection of the Turkish Cypriots and when a solution is found, they will be withdrawn, except for those that will stay under the guarantee agreement. Transitional article 10 of the TRNC Constitution stipulates that "all forces used in providing the external and international security on the date of the coming into operation of this constitution, shall continue to be so used ... and the principles of cooperation accepted .... in respect of these matters shall continue to be implemented."

The Turkish forces or Turkey do not in any way exercise governmental authority in North Cyprus.

The Turkish Cypriots consider that their safety and security is of utmost importance. This aspect of the Cyprus question has met with understanding in international circles. The UN Secretary-General's Draft Framework Agreement of November 1984, which the Turkish Cypriot side accepted but the Greek Cypriot side rejected, states in para.7 that "a timetable for the withdrawal of non-Cypriot military troops and elements, as well as adequate guarantees, will be agreed upon prior to the establishment of the transitional federal government". It is worth noting that this clause refers to "non-Cypriot military troops and elements" which implies the presence of troops other than Turkish troops. It is a fact that there are Greek troops and military personnel in South Cyprus.

Now the UN Secretary-General's "Set of Ideas" of 15 July 1992 provides that "A numerical balance of Greek and Greek Cypriot troops and equipment on the one hand and of Turkish and Turkish Cypriot troops and equipment on the other hand, will be achieved within months after the Overall Framework Agreement has been approved by the two communities in separate referenda".

The Greek and Greek Cypriot Governments concluded on 16 November 1993 a joint defence and decision-making pact whereby Greece has undertaken to bolster the military strength of South Cyprus and has included Cyprus in its defence region and air cover. This agreement has already been put into effect. Joint exercises, code-named "Nikiforos" have taken place with the participation of the Greek navy and air force. As to the joint decision making process, decisions concerning Cyprus are not now being taken in Nicosia, but by the two Governments jointly, meeting consecutively in Nicosia and Athens. Since the above factor does not affect the independence and sovereignty of South Cyprus, there is no reason why the relations of North Cyprus and Turkey should make North Cyprus less sovereign or independent than South Cyprus.

The fact that South Cyprus is receiving economic aid from Greece and other countries (including the European Union) has not formed the basis of an argument that South Cyprus has given up some of its independence. For the same reason the conclusion of economic protocol with Turkey, should not be considered to have made North Cyprus less independent.

(vi) TRNC's relations with other States

The TRNC is recognized as a de jure government by Turkey.

The TRNC has missions in London, Brussels, Washington and New York and Trade and Tourism Offices in Islamabad and Abu Dhabi. In addition it has Honorary Representatives (effectively Honorary Consuls) in Vienna, Frankfurt, Rome and Helsinki. TRNC's Ambassador in Turkey and the Head of the Trade and Tourism Office in Islamabad enjoy full diplomatic status.

The TRNC has established trade relations with more than 60 countries world-wide. Originally its foreign trade was mainly with Turkey and the UK but in recent years its foreign trade relations with other European Community and Far Eastern countries have developed greatly. There are a number of foreign (including British) corporations registered in the TRNC Companies Register. There are also a number of foreign-owned offshore banks which operate in the TRNC.

It would be completely unrealistic not to give any effect to the acts of the authorities in North Cyprus. The fact that there was an effectual and established autonomous administration in the North was recognized by Lord Denning MR in the English Court of Appeal in Hesperides Hotels and Another v. Aegean Holidays and Another.²⁷ The TRNC's Central Bank has been recognized by the English Court of Appeal in Polly Peck International Plc. v. Asil Nadir and Others.²⁸

In the Hesperides case, Lord Denning MR held that the action, being one in tort, was not maintainable, because the acts complained of were lawful under the lex loci actus; notice could be taken of the laws of the Turkish Federated State of Cyprus which authorised the acts. This was stated in the following terms:

"There is an effective administration in Northern Cyprus which has made laws governing the day to day lives of the people. According to these laws, the people who have occupied these hotels in Kyrenia are not trespassers. They are not occupying them unlawfully. They are occupying them by virtue of a lease granted to them under the laws or by virtue of requisitions made by the existing administration. If an action were brought in the courts of this northern part, alleging trespass to land or to goods, it would be bound to fail. It follows inexorably that their conduct cannot be made the subject of a suit in England".²⁹

In a more recent case the European Commission of Human Rights acknowledged the exercise of substantial jurisdiction by the authorities of the Turkish Republic of Northern Cyprus by finding that the arrest of the applicant Greek Cypriot demonstrators in the border area, their subsequent detention by authorities of North Cyprus and their trial by a Turkish Cypriot court could not be attributable to Turkey, but, by implication, to the authorities of North Cyprus. The Commission took into cognisance the domestic law in force in the TRNC and found that the applicants' arrest was lawful under such legal provisions.³⁰ Furthermore, considering that the European Commission noted the bi-communal nature of the Republic of Cyprus which ceased to exist, and did not accept the allegation of the applicants that the charges brought against them were of an "artificial" character relating to the "frontiers of an illegal state", the findings of the Commission attribute to the Turkish Cypriot community a certain status in the field of international law.

It seems that the view that a government or State not recognised *de jure* or at least *de facto*, should be regarded as non-existent, is being entirely abandoned, and in some cases, effect has been given to the laws of such government or state.³¹

III COMMENTS AND CONCLUSION

The international community has accorded recognition to states which have achieved independence in circumstances more questionable than those which precipitated the Turkish Cypriot proclamation. For example, Bangladesh has been recognized as an independent state by all the components of the international community, notwithstanding the fact that it relied massively on Indian intervention to acquire statehood. The Ugandan government which overthrew Amin's regime with the help of the Tanzanian army was at once recognized by most States. Had the international community shared the conviction that the intervening states were in breach of a peremptory norm of international law, it should have contested the statehood of the new entity or the representativeness of the new government.

Then why is it that the TRNC, even though it possesses the criteria of statehood, has not been accorded universal recognition? One reason that comes to mind is that accordance of recognition is predominantly a political act. States will not recognize a newly-born state unless it is in their interest so to do. When the TRNC was proclaimed Turkey recognized this State. It was believed at the time that Bangladesh and Pakistan would follow suit but were persuaded by the US Government to withhold recognition,

otherwise US aid to these countries would be cut off. Moreover, the UN Organization is never willing to keep abreast of political developments. It always follows such developments from a great distance and is reluctant to take cognizance of new situations. For example, China was not recognized for thirty years. East Germany for twenty-five years, and Bangladesh for four years. In the case of Cyprus, the international community has continued to treat Cyprus as a single state. Even though the constitutional organs representing the state have long ceased to exist, the international community has continued to treat the de facto Greek Cypriot government as the "Government of Cyprus". The recognition of the Greek Cypriot government, which had itself changed the Constitution and repudiated the treaties, has hindered the recognition of any other authority in Cyprus. This attitude has contributed to adoption of one-sided resolutions at the UN, without taking into consideration the rights and interests of the Turkish Cypriots. This in turn has been hindering recognition of the Turkish Cypriot State.

The UN Security Council resolution 541 (1983), taken soon after the proclamation of the TRNC, deploring the declaration, decreeing it as legally invalid and calling for its withdrawal, may be considered as one of the impediments to recognition. This resolution is however open to strong criticism on the following main grounds: First the resolution is one-sided because it only dealt with the "wrongs" of the Turkish Cypriot side. It was, in the historical circumstances of the situation, not fair to attribute responsibility to the Turkish Cypriot community for conduct said to be "incompatible" with the Treaty without at the same time assessing the relevance to the situation of the conduct of the Greek Cypriot community and, in particular, its deliberate disregard of the terms of the Cyprus Constitution throughout the period of twenty years preceding the establishment of the TRNC. Since the Security Council attached importance to the conduct of the Turkish Cypriot community with regard to the treaties, it should have attached the same importance, with regard to compatibility with the treaties, to the conduct of the Greek Cypriot community. By failing to do so, the Council not only failed to apply in an objective and even-handed manner the substantive legal requirements to which it had itself made reference, it also failed to adhere to the standard of equal treatment that it had repeatedly affirmed in its use of the words "on an equal footing" in relation to the negotiations between the two sides. Had the Security Council taken a balanced view of the situation in 1983, it would have found that the conduct of the Greek Cypriot community had for the past twenty years been "incompatible" with the 1960 settlement. There can be no legal basis for holding one party to the terms of an agreement without predicating the requirement of an equal degree of compliance by the other.

Secondly, in determining that the establishment of the TRNC was “legally invalid” and in attaching to that determination the sanction that states should not recognize it, the Security Council was evidently purporting to act in a judicial capacity. Yet, in so acting the Security Council did not act in the manner appropriate to the performance of a judicial function. In the words of article 96 of the Charter, the International Court of Justice, and not the Security Council, is the “principal judicial organ of the United Nations”. Having regard to the range and complexity of the issues upon which it ventured to make a finding, namely, the conformity with the 1960 Constitution of the conduct of the two communities, its scrutiny of the situation was at best superficial. The “judgment”, in the form of a draft resolution, was prepared and was in circulation before the debate even took place - a proceeding that is in no way compatible with the judicial process of ascertaining facts and weighing arguments before reaching a reasoned conclusion. The Security Council is not organized or intended to act as a judicial body. The primary responsibility of the Council is to maintain international peace and security. If basic determinations of law are necessarily involved, they should only be expressed if they can be subjected to proper judicial review. Even though this view of the matter is not one that has commended itself to the Security Council over the years, the validity of these considerations is such that it is proper to draw attention to them in the hope that, at least in this case, the injustice that flows from this practice may be remedied.

Moreover, it would be an error to treat the non-recognition of the TRNC as arising from some obligation created by the Security Council resolutions, such as the one referred to above, calling upon all of states not to recognise any Cypriot State other than the Republic of Cyprus. Security Council resolutions which are not adopted under Chapter VII of the Charter are not binding. Resolutions 541 and 544 of 1983 and 550 of 1984 were not adopted under Chapter VII and, therefore, are not binding.

Finally it may be said, however, that the rigour of the Security Council resolution 541 (1983) has been mitigated because the UN- sponsored intercommunal talks were resumed between the two sides on an equal footing and in view of this, the clause about “withdrawal of statehood” became a dead letter.

Another factor hindering the process of recognition of the TRNC has been the continuation of the intercommunal negotiations: other states have assumed that recognition of this State would have an adverse effect on the intercommunal negotiations. The Turkish Cypriot view is that the recognition of the Greek Cypriot government as the “Government of Cyprus” is the main factor that is hindering the progress of the talks, for there is presently no incentive for that government to compromise its status

by accepting the Turkish Cypriots as partners in a future federation. However, if efforts to establish a federal government of Cyprus, with equal participation and mutual acceptance of the two peoples, were to fail, each regime, the Turkish Cypriot no less than Greek Cypriot, would be eligible for recognition as an independent state. Such recognition by other states would not infringe any principle of international law.

Recently the UN Secretary-General has been apportioning the blame for lack of progress more on the Turkish Cypriot side than on the Greek Cypriot side. This view is, however, open to criticism. It should not be forgotten that before and after the presidential election campaign of February 1993, Mr Clerides has been attaching more weight to the issue of accession of Cyprus into the European Union (EU) than achieving progress towards a solution of the Cyprus problem through the process of the intercommunal talks. The Greek Cypriot side has been avoiding any dialogue on the substance of the Cyprus question or on the Confidence Building Measures (CBMs), unless the Turkish Cypriot side consents to a formula for Cyprus' accession into the Union. As regards the CBMs, even though both sides agreed in principle on the UN package, Mr Clerides threatened to resign if the UN called for talks to continue on the CBMs.³² It would also seem that the Greek Cypriot side is shifting away from the principle of "bi-zonality" agreed upon by both sides. This is evident in the various official policy statements and promises that all "displaced persons" will return home and that "our frontiers end in Kyrenia". Recently there has been strong reaction by various Greek Cypriot circles to a statement by Mr Clerides to Euronews that the two communities in Cyprus can live "side-by-side". Archbishop Chrysostomos has also reiterated in Athens that he is against a bi-zonal federal settlement because this would mean partition of the island and prevent the return of all Greek Cypriots to their homes in North Cyprus.³³

Yet the policy of the UN has been that the present status quo is not a viable option, meaning that the division of the island is not acceptable. Being the recognized "Government of Cyprus", the Greek Cypriot side takes this to mean that the statehood in the North is not acceptable and should not be tolerated. It is submitted, however, that international law cannot ignore the de facto situation for ever, and a time should come when, rather than ignoring the factual situation, the basis of an agreed solution may have to be founded on those facts. This would be an incentive on the "Government of Cyprus" to share what it already is deemed to have, and be dissuaded from any political, or possibly military, option to extend its "sovereignty" over the North.

Currently the Greek Cypriot government is spending about 2,000,000 US dollars per day on armaments, but a military option would be disastrous

for Cyprus. Recognition of the sovereignty of the Turkish Cypriot people would discourage such a military option and therefore should be considered a safety valve against such a possibility, which cannot be ruled out.

■ NOTES

1. See the author's The Cyprus Question and the Turkish Position in International Law, Oxford University Press, Second ed. 1993, pp. 310-314.
2. (1868) 74 US (7 Wall.) p. 700.
3. UN Secretary-General's report S/ 6228 of 11 March 1965, para. 52.
4. Island of Palmas arbitration (1928), Reports of International Arbitral Awards, vol. 2, p.829 (Judge Huber).
5. HMSO Misc. 30 (1974), Cmnd. 5712.
6. More recently Security Council resolution 744 of 25 August 1992.
7. UN Doc. S/21892 of 7 December 1990.
8. Article 102.
9. Article 90.
10. Article 91.
11. Article 136.
12. UN Secretary-General's report A/32/282 of 23 October 1977.
13. Arts. 1 and 7.
14. Arts. 10 - 66.
15. Arts. 68-69, 88(1), 94(3), and 162.
16. Arts. 136, 137, 141 and 150.
17. Arts. 146-148 and 152.
18. Art. 26.
19. Art. 99.
20. Art. 70.
21. Arts. 69(4) and 119.
22. Arts. 94(3), 88(4) and 162.
23. A. Mk. 20-27/81 dated 2 December 1981, A. Mk. 14/84, dated 1 March 1985, and A. Mk. 6/85 dated 25 April 1985.
24. Island of Palmas arbitration, Reports of International Arbitral Awards, vol. 21, p.829, at p.838 (1928).
25. Austro-German Customs Union case, P.C.I.J., Series A/B, No. 41 (1931)
26. HMSO, Misc. No 30 (1974), Cmnd. 5712.
27. (1977) 3 WLR 656, (1978) 1 All ER 277 at p. 285.

28. (1992) 2L1R 238 CA.
29. (1978) 1 All ER 277, at p. 285.
30. Chrysostomos and Papachrysostomou v. Turkey, report of the Commission of 8 July 1993, paras. 40,152,155,168-70 and 173-4.
31. "Acts of Unrecognised Governments" by Zaim M. Nedjati, The International and Comparative Law Quarterly , April 1981, pp. 388-415.
32. Greek Cypriot dailies of 9 June 1994 and Cyprus Mail of 16 June 1994.
33. Simerini of 5 October 1995.

KUZEY KIBRIS TÜRĐ CUMHURİYETİ : DEVLET OLGUSU VE TANINMA

ÖZET

Bu yazı, kalıcı nüfus, belirli toprak, hükümet ve bağımsızlık gibi, bir devletin oluşabilmesi için gerekli kriterleri Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti açısından incelemektedir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bu kriterlerin tümüne sahip olmasına karşın, siyasal nedenlerle uluslararası tanınmadan yoksun kalmıştır. Yazara göre, Rumların son yıllardaki tutumları iki kesimli federasyonun oluşmasını kabul etmeyeceklerini açık bir şekilde göstermektedir. Buna karşın yazar, şimdiki statükonun kabuledilmezliği yerine, toplumlararası görüşmelerin Kıbrıs'taki gerçeklere ve eşit iki ayrı fiili yönetimin varlığına dayandırılmasının daha yararlı olacağı tezini savunmaktadır. Bu da, Kuzey Kıbrıs Türk halkının egemenliğinin tanınması anlamına gelir. Böyle bir durumda Güneydeki yönetimin egemenliğini Kuzeye yaymak için askersel bir opsiyonu tercih etme olasılığı azalmış olacaktır.

ANTİK KARPASIA KENTİNDE ARKEOLOJİK YÜZEY ARAŞTIRMA VE KENT KALINTILARINI SAPTAMA ÇALIŞMALARI

Tuncer BAĞIŞKAN *

ÖZET

Yazıda, (Dipkarpaz köyü ile üç mil kadar kuzeyindeki kıyı şeridi arasında yer alan) antik Karpasia kenti kalıntıları; antik Karpasia kentinin tarihçesi; bu kentin tamamen toprak altında kalan veya kısmen görülebilen kalıntıları, St. Philon Kilisesi ve Manastırı, St. Philon Manastırı'nın yakın ve uzak çevresindeki kalıntılar, kent limanı, Tsambres mezarlık alanı, Anavrysi mevkiindeki mezarlık, Latsia mevkiindeki mezarlık, alandaki antik taş ocakları, Dipkarpaz köyündeki Karpasia kentine ait kalıntılar hakkında kaynakları ile birlikte bilgi verilmekte ve sözü edilen alanın Erken Geometrik Dönem'den (M.Ö. 950-850) Orta Çağ'a kadar iskân edildiği sonucuna varılmaktadır.

1. GİRİŞ

Antik Karpasia kent kalıntıları, eski adıyla Rizokarpaso, yeni adıyla Dipkarpaz olarak bilinen köy ile üç mil kadar kuzeyindeki kayalık koyların bulunduğu sahil şeridi arasında yer almaktadır. (Harita)

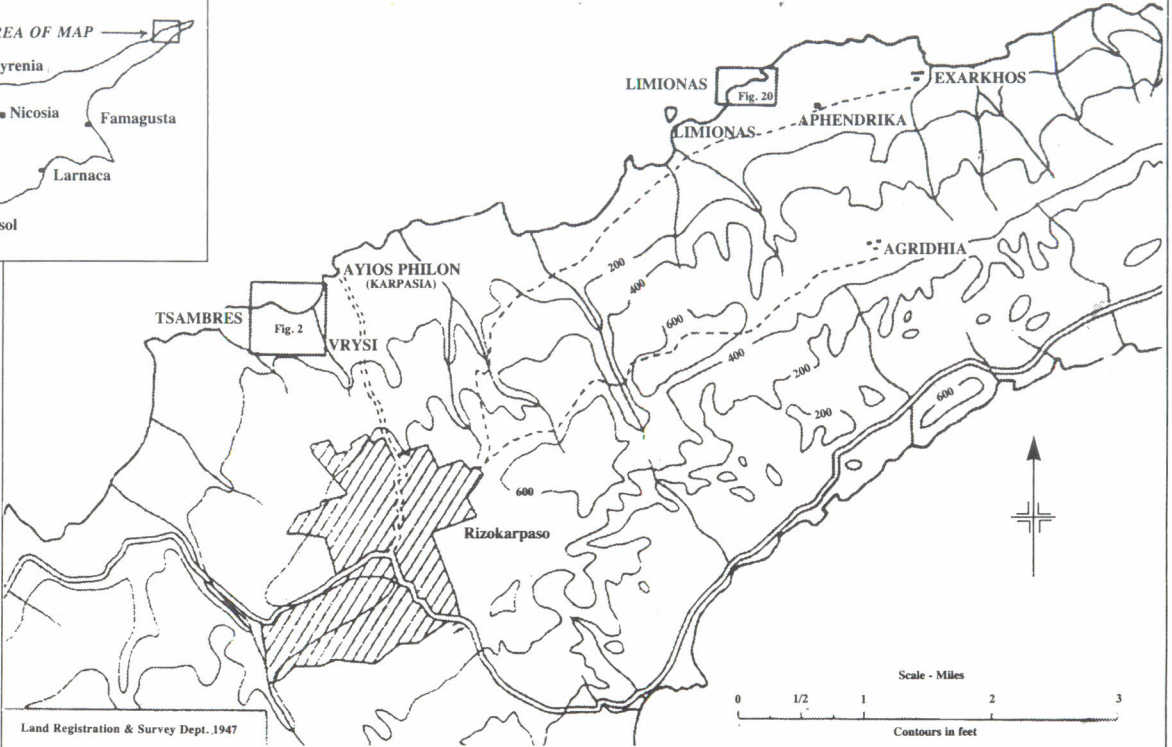
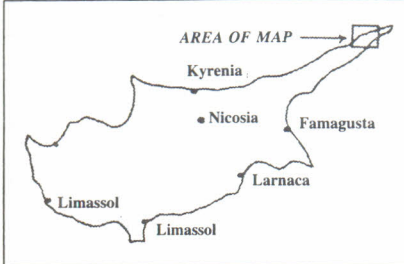
1995 yılının Ocak ayı itibarıyla kente ait Tsambres mezarlık alanına bir taş ocağı işletmesi tarafından zarar verildiğinin, ayrıca antik kent kalıntılarının bulunduğu alana turizm yatırımı yapılmak istendiğinin Eski Eserler ve Müzeler Dairesi'nin bilgisine getirilmesi üzerine, bu alanın geleceğini tehdit eden unsurların ortadan kaldırılması için çalışmalara başlanmıştır. (Resim 1)

Öncelikle sit alanındaki taş ocağı faaliyetlerinin durdurulup işletmenin başka bir alana kaydırılması için Jeoloji ve Maden Dairesi Müdürlüğü nezdinde girişimlerde bulunulmuş ve alana yapılmak istenen turizm yatırımının Yeni Erenköy'e kaydırılması sağlanmıştır.

* KKTC Eski Eserler ve Müzeler Dairesi Kazı İşleri Şube Amiri ve Müdür Muavini Vekili.

HARİTA: Antik Karpasia kenti ve mezarlık alanları haritası

Land Registration & Survey Dept. 1947

RESİM 1: Karpasia kenti kalıntıları. Ön mekânda duvar kalıntıları ve geri mekânda ise Tsambres mezarlık alanı. (Turizm yatırımı yapılmak istenen alan)

Bu alanda yer alan St. Philon Kilisesi, Fasıl 31 olarak bilinen Antikalar Yasası'nı 1959 yılında değiştiren Yasa altında ve 5 Nisan 1979 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanmak suretiyle "Eski Eser" olarak listelenmişti. Ancak bu kilisenin çevresiyle birlikte bir bütün olarak korunması gerektiği noktasından hareketle, 60/1994 sayılı Eski Eserler Yasası'nın 7'nci maddesi'nin (1)inci fıkrası uyarınca, alandaki kalıntıları saptama çalışmalarına başlanmıştır (Resim 2).

1995 yılının Ocak ayında Kazı İşleri Şube Amiri olarak bu metnin yazarı ile Gazimagusa Bölge Şube Amiri Nusret Mahirel başkanlığında, Eski Eserler ve Müzeler Dairesi arkeologlarından Özlem Mertkan, Figen Caner, Hasan Tekel ve Enver Gürsoy'un görev aldığı Araştırma ve Saptama Heyeti oluşturulmuştur.

Araştırma ve Saptama Heyeti öncelikle yörenin kadastro haritalarını sağlayarak işe başlamış, ilk etapta arazide arkeolojik yüzey araştırması yapma, görülebilen kalıntıları belgeleme ve kaynak kitapları tarama şeklinde çalışmalarını genişleterek tamamlamıştır. Bölge ile ilgili kaynak taramasında, kent kalıntılarının ağır erozyon sonucu kum tabakasıyla örtülü olduğu ve kalıntıların Dipkarpaz köyüne kadar uzandığı belirlenmiştir. Bu nedenle ikinci etap çalışmalarında, sit alanının sınırlarının belirlenmesiyle alanın derecelendirilmesi üzerinde yoğunlaşılmasına karar verilmiştir.

Antik Karpasia kent kalıntılarının yoğunlaştığı düzlük alan yer yer

RESİM 2: St. Philon kilisesi ve Karpasia limanı.

tarımsal amaçlarla kullanılmakta olup zeytin, harup cinsi ağaçlar ile maki cinsi bodur bitki örtüsü bakımından çok zengindir. Bölgenin yeraltı su kaynakları bakımından da zengin olduğu tahmin edilmektedir. Kent ile mezarlık alanını ikiye bölerek denize ulaşan kurumuş dere yatağı ile St. Philon Kilisesi'nin kuzeydoğusundaki koya (limana) açılan kurumuş diğer bir dere yatağı, bir zamanlar kentin kurulup gelişmesine önemli katkı yapmış olmalıdır.

2. ANTİK KARPASIA KENTİNİN TARİHÇESİ

Antik Karpasia kenti kalıntılarının, Dip Karpaz köyü ile yaklaşık üç mil kuzeyindeki kayalık koylar ihtiva eden sahil şeridi arasında kalan alanda yer aldığı, kaynak bilgilerden öğrenilmektedir.

M.Ö 66 yılında Kapadokya'daki Amaseia (Amasya) kentinde doğan Strabon, Karpaz yarımadasını tanımladığı Geographica adlı kitabının XIV.6'ıncı cildinde, kuzey sahil şeridindeki iki büyük kent olan "CARPASIA" ve "URANIA"dan¹ da söz etmiş ve bunların Salamis ile Küçük Asya (Anadolu) arasında ticareti sağlayan pazar yerleri olduğuna işaret etmiştir.² Strabon ayrıca "Carpasia" kentinin bir liman olduğunu ve Kilikya bölgesindeki Sarpedon Burnu³ karşısında bulunduğunu da yazmıştır.⁴

Aynı bilgileri doğrulayan Hogarth ise, bu iki kente ilişkin bilgilere daha

da açılım getirerek, Salamisliler'in ticaretine bir çıkış kapısı görevi gördükleri, ayrıca Karpaz Yarımadası'nın ucundaki Dinaretum burnunu dolanmaktan korkan gemicilerin bu kentleri uğrak yeri olarak kullanmış olabilecekleri varsayımı üzerinde de durmuştur.⁵

Antik dönem yazarlarından Hellenicus, Pliny⁶ ve Skylax⁷, Karpasia kentini Fenike yerleşim yerleri arasında göstermişlerdir.

Yazılı kaynaklarda Karpasia kentinden ilk kez, M.Ö. 399 yılında Kaunos'ta⁸ paralı asker olan bir Karpasialı'nın önderliğinde başlatılan isyan nedeniyle sözedilmiştir.⁹ Bu tarihten sonra da bu kentten sürekli söz edilmeye başlanmıştır.

Nonnos ise, M.Ö. 306 yılında Demetrius Poliorcetes'in Karpasia'dan karaya çıkıp Urania şehrini almaya gittiğini yazar. Ancak kitabında: "Karpasia denizle çevrili bir kara parçasıdır" demesinden, burada şehirden değil de Karpaz yarımadasından söz ettiği izlenimi edinilmektedir.¹⁰

Karpasia kentinin efsanevi kurucusunun Kıbrıs Kralı Pygmalion olduğu ve kentte Zeus'un oğlu Sarpedon'a adanmış bir tapınağın bulunduğu sanılmaktadır.¹¹ Latin ozanlarından Ovidius tarafından kaleme alınan Pygmalion'un öyküsü, daha sonraları Yunan mitolojisine girmiştir. Kimi anlatımlarda bir Kıbrıslı, kimi anlatımlarda ise Kıbrıs Kralı olarak sözedilen Pygmalion, kadınlardan nefret eden bir yontu sanatçısıymış. Bu nedenle mükemmel kadını yaratmak için fildişinden bir heykel yapmış, sonra da bu heykele aşık olmuş. Bu aşk, mutsuzluğuna mutsuzluk ekleyerek acı çekmeye başlamış. Çektiği acıyı gören Venüs (Afrodit), Pygmalion'un sevgisini karşılıksız bırakmamak için Venüs Bayramı'nda heykele can vermiş. Galateia (Galatya) adını alan bu kadınla evlenen Pygmalion'un, Paphos adında bir oğlu olmuş. Bu çocuğun Paphos (Baf) kentinin isim babası olduğu da efsanelerde yer almaktadır.¹²

1766 yılında Kıbrıs'a geldiği sanılan Sina Başpiskoposu Constantius, 1819 yılında Venedik'te yayınlanan yapıtında, çok eskiden beri Piskoposluk merkezi olarak tanımlanan Karpasia kenti ile bu kentle bağlantılı görülen Aziz Philon hakkında geniş bilgiler vermiştir.¹³ Bu bilgilere göre Teucer, arkadaşları ile Karpaz yarımadasında karaya çıktığında Karpasia, adanın en ünlü kentiydi.¹⁴ Mukaddes Kitab'ın yorumcularından olan Philon ise bu dönemde kentin piskoposuydu. Karpasia'ya gelmeden önce Philon, Roma'da Deacon olarak Arcadius ile Honorius'un kızkardeşi Pulcheria'nın eğitimine yardımcı olmaktadır. Pulcheria'nın hastalanması ve Constantia (Salamis) Piskoposu Epiphanius'un eliyle hastaların şifa bulduğunun tanrı tarafından söylenmesi üzerine, Philon, bu azizi Roma'ya götürmek üzere Kıbrıs'a gönderilir. Dini söylemlerini üst düzeyde sürdürdüğünden M.S. 401 (veya M.S. 382) yılına doğru Epiphanius tarafından Karpasia'nın ilk piskoposu olarak takdis edilir. Epiphanius Roma'ya gitmeden önce de onu Constantia kilisesini idare etmek üzere görevlendirir.

Arkeolojik kalıntılara dayanılarak Karpasia kentinin M.S IV. yüzyılın sonundan itibaren gelişip yayıldığı anlaşılmaktadır. Özellikle Kıbrıs'ta başgösteren kuraklık sonrasında Azize Helena'nın M.S 327 yıllarına doğru Kıbrıs'a gelmesiyle bir zenginliğin başladığı, Hıristiyanlığın yayıldığı ve böylelikle de dini yapıların inşa edilmeye başlandığı üzerinde durulmaktadır.¹⁵ Yine Aziz Philon'un M.S. 382 veya M.S. 401 yıllarına doğru Karpasia kentinin ilk piskoposu olarak atanması ve burasının bir piskoposluk merkezi durumuna gelmesi de kentin gelişimine olumlu katkı sağlayan unsurlar olarak görülmektedir.

Karpaz yarımadasının ve özellikle de Karpasia kentinin M.S. 647 yılında başlayıp 24 kez tekrarlanan Arap akınlarından oldukça etkilendiği tahmin edilebilir.. Bu nedenle bölgedeki Urania ve Karpasia kent halklarının Urania'nın gerisindeki tepelerde bulunup da emin bir yer olarak görülen Agridia kentine çekilmiş olabileceği ve bu kentin de Ortaçağ'da Verney ailesinin Fief'i¹⁶ olduğu üzerinde durulmaktadır.¹⁷

Karpasia kenti Lüzinyan döneminde Nores ailesine aittir.¹⁸ Bu konuya ilişkin diğer bir bilgi ise, Karpasia'nın 3 Temmuz 1260 tarihinde Alexander IV döneminde Rum-Ortodoks karakteri kazandığı doğrultusundadır.¹⁹

Latin dönemi veya bu dönemin sonlarında antik Karpasia kent sakinlerinin yaklaşık üç mil güneydeki şimdiki yere çekilerek Dipkarpaz köyünü kurdukları sanılmaktadır. Dipkarpaz köyünün değişik yerlerinde var olan yapı taşları ile çevredeki antik taş ocaklarına dayanılarak, bölge halklarının Karpasia kenti ile çevresini antik dönemden başlayarak bir taş ocağı olarak kullandıkları anlaşılmaktadır. Bu nedenle benzer dönemler ile benzer buluntulara dayanılarak Lapta ve Lambusa arasında kurulan ilişkinin, St. Philon (Karpasia) ile Dipkarpaz arasında da kurulabileceğine inanılmaktadır.

■ 3. KARPASIA KENTİNDEKİ ARKEOLOJİK KALINTILAR VE BU ALANDA GERÇEKLEŞTİRİLEN ARKEOLOJİK KAZILAR

Antik Karpasia kentinde tüm arkeolojik kalıntılar ortaya çıkarılmış değildir. St. Philon Kilisesi ve Manastırı harabe olarak ayakta. Manastırın yakın ve uzak çevresinde bazı değişik kalıntılar vardır. Diğer kalıntılar ise liman, Tsambres mezarlık alanı, Anavrysi mevkii mezarlığı, Latsia mevkii mezarlığı, ve antik taş ocakları kalıntılarıdır. Bölgede, ilki 1935-36'da olmak üzere değişik zamanlarda kazılar yapılmıştır. Kalıntı ve kazılarla ilgili ayrıntılı bilgi aşağıda verilmiştir:

3.1 Tamamen Toprak Altında Kalan Veya Kısmen Görülebilen Kalıntılar

Antik Karpasia kenti, Dipkarpaz köyü ile üç mil kadar uzağındaki kuzey kıyı şeridi arasında kalan yer üstünde ve özellikle de yeraltında bulunan kalıntılarıyla bilinmektedir.²⁰ Kent kalıntılarının çok büyük bir bölümü zaman sürecinde rüzgarlarla gelen kumla ve güneydeki tepelerden erozyonla akıp gelen toprakla, yaklaşık 1-1 1/2 metre toprak altında kalmıştır. Bu nedenle, bölgeyi ziyaret eden Hogarth, bu alandaki toprak altı kalıntılarını açığa çıkarmak için kazı yapacak olanların çok uğraşmaları gerekeceğini belirtmiştir.²¹

Yine Hogarth, Dipkarpaz köyünün kuzeyindeki bir mil karelik meyilli arazide kente ait kalıntılarının bulunduğu da değinmiştir. Hatta burada çok önemli bir yapıya işaret sayılabilecek beyaz mermerden çok güzel dikişli bir monolit taş gördüğünü belirtmiştir.²² Ancak şimdilerde bu taşın da toprak altında kaldığı anlaşılmaktadır.

Hogarth ayrıca St. Philon kilisesinin batısında bulunan kalıntılarının kumla örtülü olduğuna da işaret etmiştir.²³

Tsambres mezarlık alanında 1938 yılında kazı gerçekleştiren Miss J. du Plat Taylor, St. Philon ile platoya ulaşan Dipkarpaz köyü arasında, Demir Çağı'na ait küçük bir mezarlık saptamıştır.²⁴ Ancak yerini saptayamadığımız bu alanın da Vrysi mevkiindeki mezarlar gibi erozyon toprakla örtülmüş olduğu tahmin edilmektedir. Yukarıdaki bulgular ışığında, şu anda arazide görülen mezarların dışındaki tüm kalıntıların Salamis ve Yeni Baf'ta görülenler gibi Demir Çağı'nın Geç Dönemine ait olduğuna kesin gözüyle bakılabilmektedir.²⁵ Gerçekten de St. Philon Kilisesi ile mezarlık alanında gerçekleştirilen kazılarda en alt katlarda ele geçen buluntular, bu alanın tarihi bir geçmişinin olduğuna işaret etmektedir.

3.2 St . Philon Kilisesi ve Manastırı

Şu anda Karpasia kentinin kıyı şeridinde harabe olarak ayakta duran St. Philon Kilisesi (Resim 3), son şekli itibarı ile M.S XIV. yüzyıla aittir. 1899 yılından hemen önce bu bölgeyi ziyaret eden Enlart'ın bu kiliseden: "Dipkarpaz yanındaki bir kayalıkta harabe olmuş zarif ve güzel kilise" diye söz etmesi, kilisenin zaman sürecinde bakımsızlıktan harap duruma geldiğinin öğrenilmesine neden olmaktadır.²⁶

Bu alandaki ilk sistematik kazı, mevcut kilisenin güney bitişiğindeki arazide 1935-1936 yıllarında Miss J. du Plat Taylor tarafından gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen kazılar sonucunda gerek kentin ve gerekse St. Philon Kilisesi'nin daha erken dönemlere ait başka bir kilise

kalıntısı üzerine kurulmuş olduğu belirlenmiştir.²⁷ Çok az bir kısmı açığa çıkarılan bu kilise kalıntısı M.S. V. Yüzyıl'ın sonu veya M.S. VI yüzyılın başına tarihlendirilmiştir.²⁸ Ancak kazı alanında açılan sondaj çukurlarında M.Ö. IV. yüzyıldan Roma dönemine kadar tarihlenebilen yapılarla rastlanmıştır.²⁹ St. Philon Kilisesi'nin üzerinde kurulduğu ve kazısı gerçekleştirilen kilise kalıntısının tabanında, sarı, kırmızı, siyah ve beyaz mermerden yapılmış çok zarif bir yer mozayığı açığa çıkmıştır.³⁰ Bir odanın 30 cm altında ise bazı ortaçağ mezarları bulunmuştur.³¹

St. Philon Kilisesi bir manastır dahilinde yer almakta olup, manastırın etrafı duvarla çevrilidir.

RESİM 3: St. Philon kilisesi

3.3 St. Philon Manastırı'nın Yakın ve Uzak Çevresinde Saptanan Kalıntılar

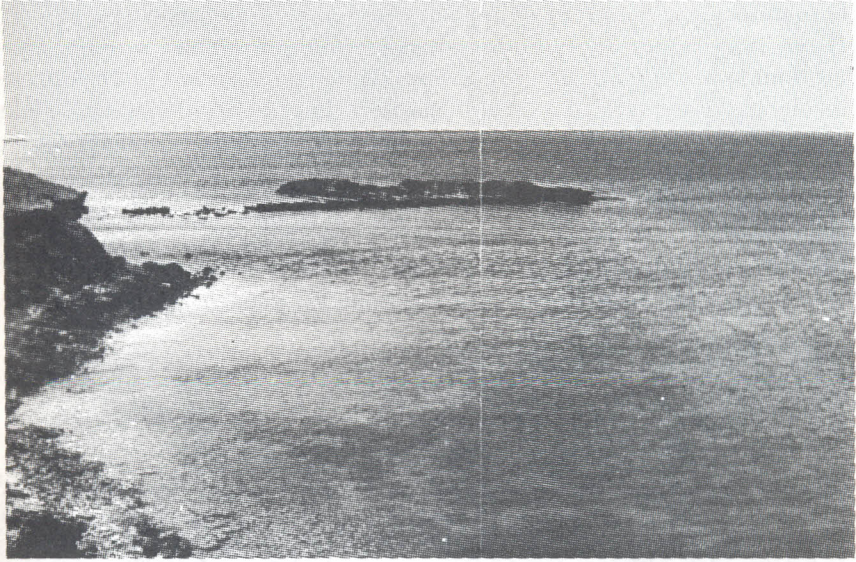
St. Philon Kilisesi'nin içinde bulunduğu manastırın çevreleyen duvarın yarım mil çevresindeki tarımsal arazide, bazıları kum tepeleriyle kısmen örtülü duvar kalıntlarına, duvar örgüleri biçiminde mimari parçalara, bina temellerine, kayaya oyulmuş basamaklara, taş kesim izlerine, lahit kalıntlarına, atıl durumda mimari taşlara ve bina yapımında kullanılan mimari parçalara rastlanmıştır.³²

Ayourka mevkiinde ise iri taşlardan yapılmış bir yapıya ait apsenin saptandığı öğrenilmektedir.³³

Kentin doğal limanının gerisindeki arazi İngiliz Koloni Dönemi'nde Eski Eser Alanı olarak ilan edilmiştir.

3.4 Karpasia Kentinin Limanı

Karpasia kentinden günümüze ulaşan kalıntılar arasında limanın³⁴ ayrı bir önemi vardır. Limana (Resim 4) ait iki dalgakıranın izleri halen görülebilmektedir. Doğudaki dalgakıran, karaya bağlı olduğu noktadan başlayarak yaklaşık 370 ayak denize doğru uzanmaktadır. Genişliği 240 cm deniz seviyesinden itibaren yüksekliği ise 120 cm'ur.

RESİM 4: Karpasia kenti limanı.

Dalgakıranın düzgün kesilmiş iri taş blokları üzerinde görülen kırlangıç kuyruğu şeklindeki kesim izlerinden, taş blokların metal bağlayıcılarla birbirlerine perçinlendikleri anlaşılmaktadır. Dalgakıranın uç kısmının dış yüzüne daha geç dönemlerde yan yana mermer ve bazalt sütun parçaları konmuştur.

Batıdaki dalgakıranda buranın antik dönemlerde taş ocağı olarak kullanıldığına işaret sayılan taş kesim izleri bulunmaktadır.

St. Philon Kilisesi'nin kuzeydoğusunda, çok küçük olan ve derenin getirdiği erozyonla işlevini yitiren ikinci bir liman daha bulunmaktadır. Bu alanda da taş kesim izleri görülmektedir.

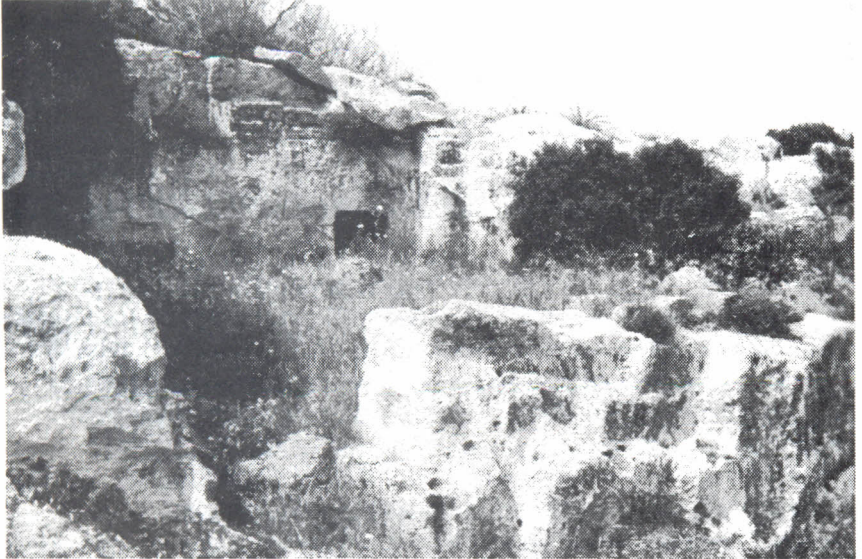

3.5 Tsambres Mezarlık Alanı

Karpasia kentinin mezarlık alanı limanın batı dalgakıranından başlayıp batıdaki Tsambres kayalığına kadar uzanmakta, hatta bu kayalığı da geçmektedir. Alandaki mezarların bir bölümünün mezar soyguncuları tarafından yağmalandığı üzerinde durulurken, bu mezarların Alexander Di Cesnola'nın ilgisini çekmiş olabileceği üzerinde de durulmuştur.³⁵ Bu alanı ziyaret eden Hogarth, yerdeki kalın kumun temizlenmesi halinde arı kovani şeklinde mezarların açığa çıkacağını ve burada çok sayıda açılmamış mezar olabileceğini yazmıştır.³⁶

Tsambres mezarlık alanındaki (Resim 5, 6 ve 7) ilk bilimsel kazı Oxford Ashmolean Müzesi ile Kıbrıs Müzesi işbirliğiyle Miss J. du Plat Taylor başkanlığındaki bir heyet tarafından (Miss M.E. Collingridge ve Miss E. Dray) 1938 yılının Mart ayında gerçekleştirilmiştir. Kazılar sonucu Vrysi mevkiinde 6, Tsambres mevkiinde 5 ve Tsiorka mevkiinde 13 olmak üzere incelenebilir toplam 24 mezar açığa çıkarılmıştır. Tsiorka mevkiindeki mezarlar yaklaşık bir metre ile bir metreyi aşan kum ve toprakla örtülü olduklarından yerleri güçlükle saptanabilmiştir.

Mezarlık alanında açığa çıkarılan mezarlar Klasik (M.Ö VI. yüzyıl) ve Helenistik (M.Ö III. yüzyıl) dönemlere tarihlendirilmiş olup, tipolojik olarak yedi gruba ayrılarak incelenmişlerdir.³⁷ Ancak bazılarının duvarları ile tavanlarında saptanan Hıristiyanlık sembollerine dayanılarak bazılarının

RESİM 5: Tsambres mezarlık alanındaki mezarlar.

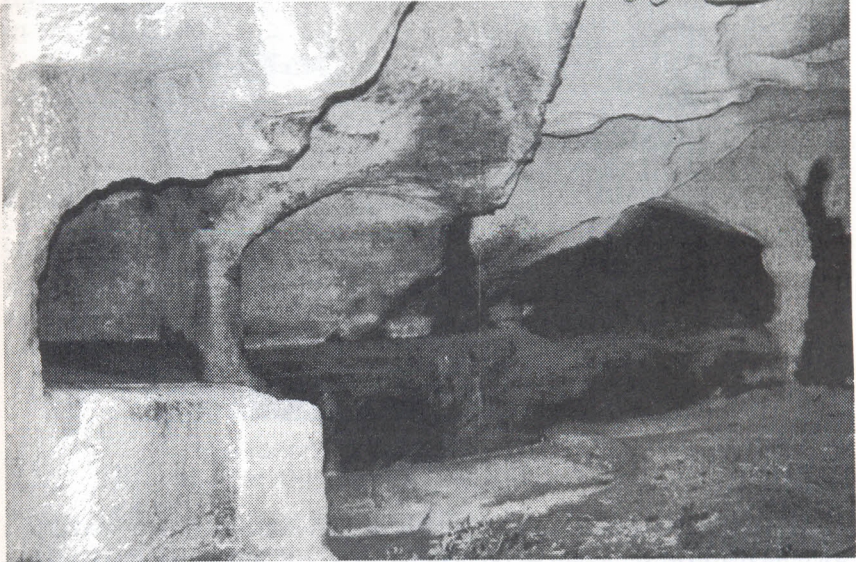

Erken Hristiyanlık Dönemi'nde yeniden kullanıldıkları anlaşılmıŐtır.³⁸

Hogarth'ın verdiği bilgilere göre Tsambres mevkiindeki sert kayaların

RESİM 6: Tsambres mezarları.

RESİM 7: Mezarların içi. Duvardaki niŐlerin sekilerine ller yatırılmaktaydı.

yüzeyleri kesilmek suretiyle varlıklı kişilere ait bazı mezar girişleri de elde edilmiştir. Bunların üst kısımlarına kazınarak steller yapılmıştır. Steller bazen tek, bazen iki veya üç tanesi bir arada ve bazıları alınlık veya antropoid şekillidir. Ebatları ise 90 cm yüksekliğinde ve 38 cm genişliğindedir.⁽³⁹⁾ Bunların İskenderiye'deki renkle bezeli stellere benzedikleri dikkate alınarak M.Ö. III. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir. (Resim 8)

Mezarların oyulduğu kayalık alan daha sonra taş ocağı olarak kullanıldığından, taş kesimi sırasında açığa çıkan bir kısım mezarlar define arayıcıları ile çobanların ağıl ihtiyaçlarına hizmet eder konuma gelmiştir.

RESİM 8: Mezar cephesindeki kayaya oyulmuş stel (Mezar taşı).

Buna karşın şu anda kalın erozyon toprak altında kalan mezarlara soyguncuların erişemediği ve bu nedenle de korunduğu rahatlıkla söylene-bilmektedir.⁴⁰ Bu alanda kazısı gerçekleştirilen bazı mezarların yeniden

toprakla dolduğu gözlemlenmektedir.

Tsiorka mevkiindeki toprak altında bulunan mezarlar denize kadar uzanmaktadır. Mezarların son bulduğu deniz kenarında açılıp yağmalanmış mezarların yanısıra taş kesme sonucu oluşan havuza benzer çukur alanlara, ayrıca kayaların özünde fosil midye kabuklarına rastlanmaktadır.

Bu alanda yağmalanmış bir mezara, Dipkarpaz köyü ile Tsambres mevkii arasında rastlanmıştır.

3.6 Anavrysi Mevkii Mezarlığı

Bu alandaki Anavrysi mevkiide J. du. Plat Taylor tarafından 1937 ile 1938 yılları arasında arkeolojik kazılar yapılmıştır. Kazılar sonucu burada Erken Demir Devri'ne ait mezarlar saptanmıştır.⁴¹ Ancak bu mezarlık alanı heyetimizce saptanamamıştır.

3.7 Latsia Mevkii Mezarlığı

Dipkarpaz köyünün kuzeydoğu eteklerinde bulunan Latsia mevkiindeki soyulmuş bir mezarın kazısı, Rum Eski Eserler Dairesi adına Dimos Cristu başkanlığındaki bir heyet tarafından 26.3.1971 tarihinde gerçekleştirilmiştir.⁴² Mezar M.Ö 950-850 yılları arasındaki Erken Geometrik Dönem'in II'inci ile III'üncü evrelerine tarihlendirilmiştir. Buluntulara dayanılarak bu dönemde Karpasia kentinin, bir yandan kuzey sahilindeki Lapta kentiyle, diğer yandan ise Filistin ile temas içinde olduğu belirlenmiştir.

3.8 Alandaki Antik Taş Ocakları

Söz konusu arazinin dört ayrı yerinde taş ocağına işaret sayılan çukur alanlara rastlanılmıştır. Birinci taş ocağı Tsambres kayalığındadır. Diğerleri ise bu taş ocağının güneyinde bulunmaktadır. Bu taş ocaklarından biri geçtiğimiz yıllarda kullanılmış olduğundan bazı mezarları tahrip olmuştur. (Resim 9 ve 10)

3.9 Bazı Araştırmacıların Dipkarpaz Köyünde Saptadıkları Karpasia Kentine Ait Kalıntılar

Gunnis ve Hogarth, Dipkarpaz köylülerinin Karpasia kenti kalıntılarında buldukları bazı mimari malzemeden yararlandıklarını yazmışlardır.

Gunnis'in yazdığına göre 1730 tarihli "Holy Trinity" kilisesini çevreleyen duvarın köşesindeki büyük arslan heykelinin, antik Karpasia kentindeki

RESİM 9: Alan antik dönemde taş ocağı olarak kullanılıyordu. Solda antik dönem taş kesimi izleri.

RESİM 10: Taş kesim sonrası oluşan havuz görünümündü bir alan.

bir mezara ait olduğu⁴³; St. George kilisesi'nin siyah mermerden yapılmış dikdörtgen sunağının ise orijinal olup bir Roma heykelinin kaidesi olduğu sanılmaktadır.⁴⁴ Sözü edilen sunak, Korint başlıklı bir taş üzerinde yer almaktadır.

Hogarth'ın verdiği bilgiye göre ise, küçük St. Marina şapelinin apse kısmında granitten yivli bir Roma sütünü⁴⁵, St. Synesius Kilisesi yanındaki bir ahırda, Karpasia mezarlık alanından alınarak yalak olarak kullanılan taş bir lâhit teknesi (veya söğе taşı) ve üzerinde Kıbrıs karakterinde yazılar⁴⁶ bulunmaktadır. Hogarth, St. Georgios Kilisesi harabesinde gördüğü, muhtemelen M.Ö. II yüzyıla ait üzeri yazıtlı mavi kireç taşından kaidenin de, Karpasia kentinden geldiğine inanıldığını yazmaktadır.⁴⁷

Gunnis ile Hogarth'ın sözünü ettikleri bu kalıntıların ne olduğu ya da nereye gittiği hususunda elimizde bilgi yoktur.

14. SONUÇ

Dipkarpaz köyü ile St. Philon Kilisesi'nin bulunduğu kıyı şeridi arasında kalan antik Karpasia kentiyle ilgili bugüne kadar ele geçen arkeolojik veriler, bu alanın Erken Geometrik Dönem'den (M.Ö. 950-850) Orta Çağ'a kadar iskân edildiğini ortaya koymuş bulunmaktadır.

Arkeolojik sit alanı olarak ilan edilmesi için ekibimiz tarafından hazırlanan rapor doğrultusunda bu alanın Yüksek Anıtlar Kurulu'nun isabetli bir kararı ile arkeolojik sit alanı kapsamına alınmasının en kısa bir sürede gerçekleşeceğine inanıyoruz. Aksi halde burasının da Akapulko turistik merkezinin yer aldığı Neolithic devir kalıntılarının bulunduğu antik Vrysi kentinin akıbetine uğraması kaçınılmazdır.

NOTLAR VE KAYNAKLAR

1. Şimdiki Aphendrika (Efendi Çiftliği) kalıntılarının bulunduğu alanda Urania kentinin yer aldığına inanılmaktadır. Bkz. George Hill, History of Cyprus, Cilt I, arkada verilen harita.
2. JEFFERY, G.. A Description of the Historic Monuments of Cyprus, 1918, s.243
3. Silifke'nin yanındaki şimdiki İncekum Burnu (Bk nz. Not:4).
4. COBHAM, C.D.. Excerpta Cypria, Materials for a History of Cyprus, Nicosia, The Library, 1969, s.1.
5. HOGARTH, D. G.. Devia Cypria, (Notes of an Archaeological Journey in Cyprus), London, Oxford, 1889, s.56.

6. HOGARTH, a.g.e., s.88.
7. TAYLOR, J. du Plat & DRAY, E.. Tsambres and Aphendrika, Two Classical and Hellenistic Cemeteries in Cyprus, Report of the Department of Antiquities, Cyprus, 1937-1939, s.26.
8. Türkiye'nin Muğla ili, Köyceğiz kazasının Dalyan kasabası yanındadır. Kazısı Baki Ögün ile Seyhan Doruk tarafından gerçekleştirilmektedir.
9. TAYLOR & DRAY, a.g.e., s.26.
10. TAYLOR & DRAY, a.g.e., s.26.
11. GUNNIS, R.. Historic Cyprus, Nicosia, 1936, s.410; TAYLOR, J. du Plat. Excavation At Ayios Philon, 1935 Preliminary Report, Nicosia : Report of the Department of Antiquities, Cyprus, 1935, s.14.
12. ERHAT, A.. Mitoloji Sözlüğü, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1972, s.331-332; HANÇERLİOĞLU, O.. İnanç Sözlüğü, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1975, s. 526; HAMILTON, E. Mitologya (Greek and Romen), İstanbul, Varlık Yayınları, 1968, s.73-74.
13. COBHAM, a.g.e., s. 316 ; GUNNIS, a.g.e., s. 413.
14. Constantius Troya Savaşı kahramanı Teucer (Tefkros) ile bu olayı birleştiriyor.
15. TAYLOR, a.g.e., s.14.
16. Fief feodal beye tahsisli toprağa verilen addır. Lüzinyan ve onu izleyen Venedik döneminde ada bu şekilde çok sayıda fiefliklere bölünmüş durumdaydı.
17. HOGART, a.g.e., s.88.
18. GUNNIS, a.g.e., s.410.
19. JEFFERY, a.g.e., s.254.
20. HOGARTH, a.g.e., s.90.; JEFFERY, a.g.e., s.243 ; GUNNIS, a.g.e., s.413.
21. HOGARTH, a.g.e., s.90.; JEFFERY, a.g.e., s.254.
22. HOGARTH, a.g.e., s.90.; JEFFERY, a.g.e., s.254.
23. HOGARTH, a.g.e., s.90.
24. TAYLOR & DRAY, a.g.e., s.27.
25. HOGARTH, a.g.e., s.91.; JEFFERY, a.g.e., s.254.
26. ENLART, C.. Gothic Art and the Renaissance in Cyprus, London : Trigraph Limited, 1987, s. 28.; JEFFERY, a.g.e., s.254.
27. TAYLOR, a.g.e., s. 14 ; CHRISTOU, D. A.. Cypro-Geometric Tomb from Latsia Rizokarpaso, Report of Antiquities Cyprus, Cyprus, Department of Antiquities, Nicosia, 1972, s.143.
28. TAYLOR, a.g.e., s.17.
29. TAYLOR & DRAY, a.g.e., s.25 ; TAYLOR, a.g.e., s.14-17.
30. GUNNIS, a.g.e., s.413.
31. TAYLOR, a.g.e., s.14.
32. CRISTOU, a.g.e., s.143 ; TAYLOR, a.g.e., s.14.

33. TAYLOR, a.g.e., s.14.
34. GUNNIS, a.g.e., s.413-414.; HOGARTH, a.g.e., s.90.
35. HOGARTH, a.g.e., s.92 ; JEFFERY, a.g.e., s.254
36. HOGARTH, a.g.e., s.91-92.
37. TAYLOR & DRAY, a.g.e., s.24-123.
38. GUNNIS, a.g.e., s.414 ; JEFFERY, a.g.e., s.254 ; HOGARTH, a.g.e., s.92.
39. HOGARTH, a.g.e., s.91-92.
40. TAYLOR & DRAY, a.g.e., s.26.
41. CHRISTOU, a.g.e., s.143.
42. CHRISTOU, a.g.e., s.143-155.
43. GUNNIS, a.g.e., s.412.
44. GUNNIS, a.g.e., s.412.
45. GUNNIS, a.g.e., s.412.
46. HOGARTH, a.g.e., s.91.
47. HOGARTH, a.g.e., s.91.
47. HOGARTH, a.g.e., s.92.

ARCHAEOLOGICAL SURFACE SURVEY IN ANCIENT KARPASIA AND ATTEMPTS TO LOCATE THE REMAINS OF THE TOWN

ABSTRACT

This paper provides historical information and reference sources regarding the site of ancient Karpasia, which lies between the Dipkarpaz village and the seashore about three miles to the north of the village. The site includes the remains of the town which are totally or partially buried, the St. Philon Church and Monastery, the ruins in the vicinity and on the outskirts of the St. Philon Monastery, the town port, the cemetery of Tsambres and the cemeteries in the Anavrysi and Latsia sites, the quarries and the remains from Karpasia in the Dipkarpaz (Risokarpaso) village. Archaeological evidence indicates that the area in question was inhabited from the Early Geometric Period (950-850 B.C.) to the Middle Ages.

---

ve oldukça yoğun nüfus barındıran Lefkoşa, Mağusa gibi kasabalarda bazı trafik sorunları yaşandığını bu ilk kayıtlardan öğreniliyor.1888 yılında Polis Sözcüsü, Lefkoşa'da yayınlanan "The Owl" adlı İngilizce gazetede sürücüler için şunları yazmıştı;

"Atlı arabaları kullananlar trafik bilgisinden yoksundur. Arabaları kullanan genç şahıslar şehir içerisinde atları kırbaçlayıp tehlike arzedecek şekilde fazla sürat yapmakta ve yolları kullanan diğer yaya şahısları düşünmemekte, dehşet yaratmaktadırlar. Şehir içerisinde arabasız at koşturmanın belediye yasalarını yasak olduğunu biliyoruz. Aynı yasa atlı arabaları da kapsamalıdır."⁴

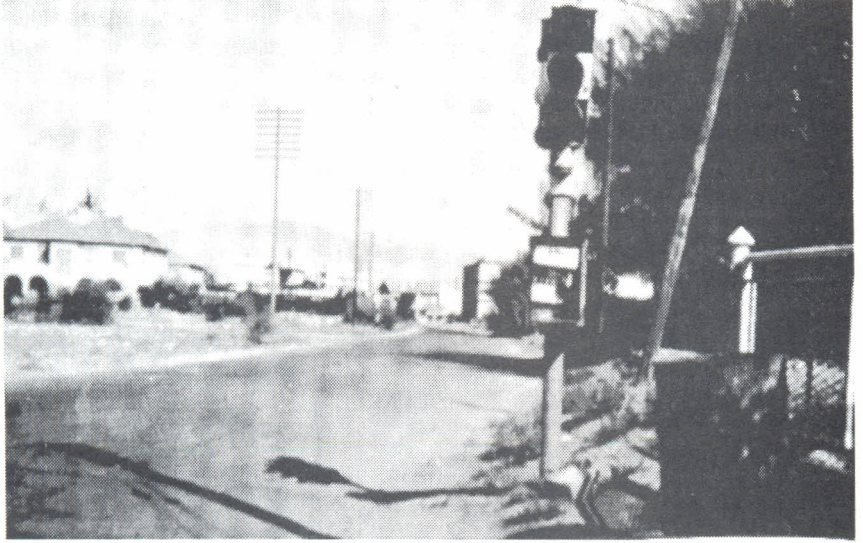

1920'li yıllarda Girne'nin şimdiki Hürriyet Caddesi, O zamandaki Victoria Road'un görünüşü.

Yüzyılımızın başında Kıbrıs'ta ilk demiryolu döşendi ve Temmuz 1905'te ulaşımına başlandı.⁵ 1907'de de ilk otomobil Kıbrıs'a geldi.⁶ Tren seferleri ve otomobillerin, seyrüsefere konmaları ile karada yük ve yolcu taşınmasında yeni bir çığır açıldı.

1909 yılında devrin İngiliz valisinin eşi Lefkoşa'da araba kullanıyordu. Valinin eşi araba kullanırken görenler durur ve araba gözden kaybolana kadar onu izlerdi. Araba gezintilerinde Valinin eşi Valinin kavazı da eşlik ediyordu. O günlerde Lefkoşa sokakları çok dar ve karıştı; o kadar ki bazı sokaklar yalnız yüklü bir eşeğin geçebileceği kadar dar ve dolambaçlıydı. Şimdilerde bile Lefkoşa'da ancak tek arabanın geçebileceği birçok sokak vardır. Sokaklar toprak idi. Lefkoşa'da büyük bahçeler vardı. Şehri iyi bilmeyen bir kimsenin bu sokaklardan surlar dışına çıkabilecek yol bulması güçtü. Yollar başıboş köpeklerle doluydu ve köpekler Valinin

eşinin kullandığı arabaya salıp arabanın peşinden koşar, onu korkuturlardı. Üstü açık arabada bulunan kavaz da, köpekleri arabadan uzaklaştırmak ve onları yoldan kaçırmak için yola çıkmadan arabaya bir sepet içerisinde koyduğu taşları köpeklere atardı.⁷

Lefkoşa Mehmet Akif Caddesi'nin (Dereboyu) 1960'lı yılların sonundaki görüntüsü.

1940'lı yılların modern otobüsleri.

1940'lı yılların modern otobüsleri.

Otomotiv sanayii geliştikçe, modern ve çok sayıda yolcu kapasiteli otobüsler Kıbrıs'a getirilip, ulaşımın hizmetine kondu. Trafik de o denli yoğunlaştı.

1909 yılında motorlu taşıt araçları ile ilgili ilk yasa yayınlandı.⁸ Bu yasa motorlu araçların kaydolmasını öngördüyse de bu kayıt işine 1920 yılında başlandı⁹ ve aynı yıl motorlu araçların kullanılması için ilk defa sürüş sınavı yapıp, ehliyet verilmesine gidildi. Yine kayıtlara göre 1930 yılında Kıbrıs'ta çeşit marka ve tipte toplam 196 otomobil ve 31 motosiklet bulunduğu görülmektedir.¹⁰

Motorlu araçların ithali ile yollarda bir trafik düzeninin gerekliliği kendiliğinden doğdu. 1930 yılında Motor Car Regulation yürürlüğe kondu.¹¹

1955 yılında çıkan bir Polis Bildirisi günün trafik sorunları ile ilgili bilgi vermektedir. Bu bildiri de şöyle denmektedir:

"Yollarımız dardır ve ne kadar iyi sürücü olursanız olun, fazla sürat yersiz bir harekettir. Sürat sınırlaması olan bölgelerde yasal sürat kaç mil saatte olursa olsun, kalabalık ve iskan edilmiş bölgelerde saatte 15 mil sürat yapmak tehlikelidir. Genç sürücülerin bu şekilde araba kullanıp, trafiğin içerisine girmeleri akıllıca bir gösteri değildir. Bu gençler bu sürüşleri esnasında sanki tüm yol kendilerininmiş gibi boru çalmakta ve etrafı rahatsız etmektedir."

1955 yılında yolcu taşıyan atlı arabalar trafikten men edildi.¹² 1966-67

4

SIGNALS TO BE USED BY ZAPTIEHS.—
continued.

A. —"STOP" SIGNALS *continued.*

No. 2.

ضبطیہل طرفدن استعمال اولنه حق اشارتلك دوامی

(1) «طوردمق» اشارتلك دوامی

ΕΥΝΟΗΜΑΤΑ ΩΝ ΧΡΗΣΙΣ ΘΑ ΓΙΝΕΤΑΙ ΥΠΟ ΖΑΠΤΙΕΩΝ.—
συνέχεια.

A.—ΕΥΝΟΗΜΑΤΑ "ΠΡΟΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣΗΝ"—*συνέχεια.*

1928 yılında Koloni Yönetimince; İngilizce, Türkçe (Arap harfli), Rumca olarak hazırlanmış bir kitaptan alındı.

yılında ise yük taşıyan arabalarının şehir merkezinde trafikte kullanılması kademeli olarak kaldırıldı.¹³

1905 yılında Kıbrıs'ta ulaşımda kullanılmaya başlanan tren 31 Aralık, 1951 tarihinde hizmetten kaldırıldı.¹⁴ Buna karşın diğer motorlu araçların sayısı süratle arttı. Kasım 1995 itibarıyla KKTC'de kayıtlı motorlu araç sayısı 92,330'dur ve günde ortalama 50 yeni araç kaydolunmaktadır.¹⁵

4. SONUÇ

Günümüzde tüm dünyada, özellikle gelişmiş ülkelerde görüldüğü gibi KKTC'de de yoğun bir trafik gözlemleniyor. Trafik yoğunluğu, giderek daha çok sıkışıklık yaratmakta, mevcut altyapı ihtiyaca cevap vermekte zorlanmaktadır. Genelde trafik sorunu, özellikle de trafik kazaları güncel, gündemden düşmeyen ve adeta günlük hayatın bir parçası durumuna gelmiştir.

NOTLAR VE KAYNAKLAR

1. Kızıktan Tekerleğe, Cumhuriyet Ansiklopedisi Yayınları (1), İstanbul, 1968, s.13-14.
2. SAYIL, Altay. Kıbrıs Polis Tarihi, Halkın Sesi Matbaası: Lefkoşa. 1985 (İlaveli 2. Baskı), s.96.
3. Kızıktan Tekerleğe, Cumhuriyet Ansiklopedisi Yayınları (1), İstanbul, 1968, s. 58-59.
4. The OWL, The Cyprus Police Magazine, Vol 1 No. 1, Nicosia:1888 s.17.
5. TURNER, B.S.. The Story of The Cyprus Government Railway, Mechanical Engineering Publications Ltd., 1979 s.21.
6. KESHISHIAN, Kevork, K.. Nicosia, Capital of Cyprus, Then & Now, Nicosia:, 1978. s.233. KESHISHIAN'ın verdiği bilgiye göre Kıbrıs'a ilk ithal edilen araba Fransız yapısı bir Peguot'tu. Dr. John Pieris adlı biri tarafından getirilmişti. Fiat 250 Napolyon altını idi.
7. KESHISHIAN, a.g.e.
8. Motor Car Law, 1909. The Cyprus Gazette No.956, Nicosia: 3rd September 1909.
9. AGON Gazetesi, 21-22 Eylül 1994, Lefkoşa., s.22-23.
10. AGON Gazetesi, 23 Eylül 1994, Lefkoşa., s.23.
11. Motor Car Regulation 1930, Nicosia: Printing office.
12. SAYIL, a.g.e., s.100.
13. SAYIL, a.g.e., s.100.
14. KESHISHIAN, a.g.e.
15. Bilgi, KKTC Maliye Bakanlığına bağlı Motorlu Araçlar Kayıt Dairesi Müdürlüğü'nden alınmıştır.

TRAFFIC IN CYPRUS: YESTERDAY AND TODAY

ABSTRACT

This paper reviews the emergence of the traffic problem in the world in general and its development in Cyprus in particular.

The first records of traffic in Cyprus date back to 1888: the first railway was laid in 1905; automobile registrations started in 1920; a comprehensive traffic law was passed in 1928. Trains were put out of service in 1951; horse carriages for passenger transporting were forbidden in 1956, and those for merchandise transporting in 1971. By 1995, the number of motorized land vehicles in the TRNC alone had reached 80,000, creating one of the most important infrastructural problems of the country.

KIBRIS TÜRKLERİNDE 1974 ÖNCESİ VE SONRASI KÜLTÜR POLİTİKALARI

Umut BOZKURT *

ÖZET

Kıbrıs Cumhuriyeti'nde kültür konusunda yetki Cemaat Meclisi'nde idi. Kısa ömürlü Türk Cemaat Meclisi'nde kültür konusunda gözle görülen iki etkinlik, 1962'de K.T. Etnoğrafya Müzesi'nin, 1963'te İlk Sahne'nin kurulması oldu. 1964-74 döneminde de kültür işlevi ile görevli ilk yönetsel birim oluşturuldu.

1974'ten sonra da kültür ön plana çıkmadı. Anayasal kuralların oluşmasına, kalkınma plânları ile hükümet programlarında konuya yer verilmesine, yasa yapılmasına karşın, 1985-86 dönemi hariç kültür konusu hep geri plânda tutulmuş, bütçeden gerekli pay ayrılmamıştır.

1. GİRİŞ

Kıbrıs'ın dokuz bin yıllık bir tarihi vardır. Bu dokuz bin yıllık zaman diliminde, birçok devlet ve kültür Kıbrıs'a egemen oldu. 1571 yılında ada, Osmanlılar tarafından fethedildi ve adaya Türkler yerleşmeye başladı. 1878'de İngilizlere kiralandığında, adada iki toplum yaşamaktaydı. Adanın iki toplumlu olması, statüsünün ve geleceğinin belirlenmesinde hep etkin rol oynadı. 1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti de bu esasa göre kuruldu.

Bu araştırmada Kıbrıs Türklerinde 1974 öncesi ve sonrası kültür politikaları analiz edilmeye çalışılacaktır.

2. 1974 ÖNCESİ KÜLTÜR POLİTİKALARI

Kıbrıs Türk Toplumunda 1974 öncesinde uygulanan kültür politikaları 1960-63, 1968-74 dönemlerine ayırarak ele alınabilir :

A. 1960-63 Dönemi

Kıbrıs Cumhuriyetinin egemen olduğu dönemdir. Bu bakımdan dönemin kültür politikalarını irdelemeden önce, Kıbrıs Cumhuriyetinin yapısından

* Bilkent Üniversitesi (Ankara), Lisans (Dış İlişkiler) Öğrencisi.

kısaca sözetmek yerinde olur.

Kıbrıs Cumhuriyeti, fonksiyonel federal bir devlettir.¹ Otorite, merkezi hükümet ile Rum ve Türk Cemaat Meclisleri arasında bölünmüştü. Anayasanın 87. maddesi Cemaat Meclislerinin yetkili olduğu alanları belirliyordu. Bu alanlardan birisi de kültürdü.² Türk Cemaat Meclisi yaptığı Teşkilât Kanunu³ ile, bir başkan ve beş üyeden oluşan bir icra heyeti (bir tür bakanlar kurulu); Rum Cemaat Meclisi de Seçme ve İdare Heyeti Kanunu⁴ ile, bir başkan, bir başkan yardımcısı ve beş üyeden oluşan bir Seçme ve İdare Heyeti oluşturmuştu. Her iki Cemaat Meclisi de ilk kuruluşlarında birer Maarif Dairesi kurmuşlardı. Ayrı bir kültür birimleri yoktu. Bu dönem, toplumlar arası savaşın başladığı 21 Aralık 1963'e sonuna kadar sürdü. Bu dönemde belirli bir kültür politikası olduğu söylenemez. Kültür işlevi, eğitim işlevi içinde görülüyordu. Ancak bazı adımlar atıldığı da yadsınamaz. 1962'de Kıbrıs Türk Etnoğrafya Müzesi kuruldu. "Etnoğrafya ve Sanat Tarihi" ile "Taş Eserler" bölümleri oluşturuldu. ⁵ 1963'te ise "İlk Sahne", Türk Cemaat Meclisi himayesinde özel bir tiyatro olarak çalışmaya başladı. ⁶

B. 1964-67 Dönemi

Toplumlararası savaşın sürdüğü ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ortadan kalktığı bu dönemde Kıbrıs Türk halkını "Genel Komite" adlı askeri ağırlıklı bir kurum yönetti. ⁷ Türk bölgeleri birbirinden kopuk olarak sürekli savaş durumunda oldular. Bu bakımdan bu dönemde herhangi bir kültür politikasından ya da etkinliğinden söz etmek kolay değildir. Yine de bazı adımlar atılmıştır. Örnek olarak 1963'de özel olarak kurulan İlk Sahne, 1965'te Maarif Dairesi'ne bağlı olarak Kıbrıs Türk Tiyatroları, İlk Sahne haline getirildi.⁸

C. 1968-74 Dönemi

Aralık 1967'nin sonunda Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi kuruldu.⁹ Bir süre sonra geçiciliğini kaldıran bu yönetim, "Temel Kurallar" olarak adlandırılan bir tür anayasaya bağlandı. 11 kişilik bir Yürütme Kurulu (bakanlar kurulu) oluşturuldu. Bu kurulun üyelerinden biri de; "eğitim, kültür ve öğrenim" işlerinden sorumlu idi. Bu dönemde de eğitimden ayrı, belirgin bir kültür politikası olduğu söylenemez. Gençlik, Spor, Köy ve Halk Eğitimi Dairesi olarak kurulan ve adı Gençlik, Kültür İşleri Dairesi daha sonra da Gençlik ve Kültür Dairesi olarak değiştirilen bir idari birim, kültür politikasının belirleyicisi oldu. Aşırı milliyetçi ve Pan-Türkizim bir yaklaşım gösteren bu daire "Ergenekon Yayınları" adı ile birçok kitap yayınladı.

3. 1974 SONRASI KÜLTÜR POLİTİKALARI

1974 Sonrası kültür politikaları birkaç ara başlık altında ele alınabilir.

1- Anayasa İle Saptanmış Devletin Kültür Politikası:

1974 Barış Harekâtı'nın sonrasında Kıbrıs Türkleri bir toprak parçasına sahip oldular. Türk yönetimi önce Otonom Türk Yönetimi adını aldı, bunu Kıbrıs Türk Federe Devletine izledi. 15 Kasım 1983'te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti oldu. Anayasası, ülkesi, halkı, parlamentosu, hükümeti, yargısı ile devlet yargı organı tam olarak oluştu.

Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasasında ¹⁰ kültüre ilişkin özel bir kural yoktu. KKTC Anayasasında ¹¹ ise özel kurullarla devletin kültür politikası saptanmış oldu.

KKTC Anayasasının Konu ile ilgili 39. ve 62. maddeleri aynen şöyledir:

"Tarih, Kültür ve Doğa Varlıklarının Korunması Madde 35

Devlet, tarih ve kültür değeri olan eser ve anıtlar ile doğa varlıklarının korunmasını sağlar; bu amaçla düzenleyici, destekleyici ve özendirici önlemler alır. Bunlardan özel mülkiyete konu olanlara getirilecek sınırlamalar ve bu nedenle hak sahiplerine yapılacak yardımlar ve sağlanacak bağışıklıklar yasa ile düzenlenir. Yıkılan veya tahribata uğrayan veya herhangi bir şekilde yok olan tarihi yapıların yerine, başka yapı inşa edilemez. İnşa edilme zorunluluğu doğarsa, yıkılan veya herhangi bir şekilde hasar gören tarihi yapı aslına uygun şekilde yeniden inşa veya tamir edilir. Devlet bu amaçla gerekli önlemleri alır ve yasal düzenlemeleri yapar.

Sanatın, Sanatçının ve Kültürel Hakların Korunması Madde 62

A. Devlet, sanatın özgürce gelişebileceği ortamı yaratır; sanatçıyı koruyucu, destekleyici, özendirici ve ödüllendirici önlemleri alır.

B. Devlet, herkesin kültür yaşamında yer almak; bilimsel gelişmelerden ve bu gelişmelerin uygulanması, sonuçlarından yararlanmak; bilimsel, edebi ve sanatsal ürünlerin korunmasını sağladığı maddi ve manevi çıkarlardan yararlanmak hakkını korur

ve bilimsel araştırma yaratıcı etkinliklerin yürütülmesinin gerektirdiği saygıyı sağlar.”

KKTC Anayasası ayrıca 24. maddesiyle “Düşünce suçu yoktur” demek; 28. maddesiyle kitap çıkarma hakkını düzenlemek ve “bilim ve sanat özgürlüğü” başlıklı 25. maddesiyle “herkes bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma yapma hakkına sahiptir” demek suretiyle de devletin kültür politikasını daha bir belirginleştirmiştir.

2. Bazı Raporlarla Kalkınma Plânları ve Hükümet Programları'nda Kültür Politikası :

Bazı raporlarla kalkınma plânları ve hükümet programlarında da kültür politikasına ilişkin kurallar yer almıştır. Bazı örnekler verebiliriz :

1986 yılında, zamanın Turizm ve Kültür Bakanlığınca oluşturulmuş “Kültür Özel İhtisas Komisyonu”nun hazırladığı oldukça geniş ve kapsamlı bir rapor vardır.¹² Eski eserler ve müzeler, görsel sanatlar, milli arşiv, tiyatro, müzik, folklor-etnoğrafya, yazın, kütüphaneler konularını içeren bu rapor; sorunları belirtmekte ve çözüm önerileri göstermektedir. Ancak sorunların hemen hemen hiçbirini çözüme kavuşturulmamıştır.

Kalkınma planlarında da kültür konusuna yer verilmiştir. Üçüncü Beş Yıllık Plan'dan aşağıdaki örnek verilebilir:¹³

“a. Sanatçı ve yapımcıların yetişmelerini, yeteneklerini ortaya koymalarını sağlayacak eğitim olanakları ve araçlar geliştirilecektir.

b. Devlet arşiv sisteminin yeniden düzenlenmesi, düzenlemeleri yapacak personelin yetişmesi, özellikle eski belgelerin doğru olarak okunmasını sağlamak için özel ve süratli bir programın düzenlenmesi sağlanacaktır. Bu düzenlemelerin yapılabilmesi için gerekli mevzuat hazırlanacaktır.

c. Müzeciliğimiz ziyaret müzeciliği biçiminden kurtarılacak, araştırma, envanter ve inceleme yapılmasına olanak veren bilimsel bir yapıya kavuşturulacaktır.”

Çeşitli dönemlerde kurulan hükümetlerin programlarında da kültür politikaları genel ifadelerle geçirilmiş ve lafta kalmıştır. Buna örnek olarak, 23 Aralık 1978 tarihinde parlamentoya sunulan Hükümet Programı'nda¹⁴ yer alan şu ifadeler örnek olarak verilebilir:

“Ulusal kültürümüzü zamanımız koşulları ile uyumlu bir biçimde yozlaşmadan korumak, pekiştirmek, daha geniş bir çevreye tanıtmak

ekonomik ve sosyal kalkınmamızda itici rol oynamasını sağlamak üzere çeşitli alanlardaki çabaları eşgüdüm içinde bir amaca çekmek gerektiği kanaatindeyiz.

Ulusal kültürümüzü zaman süreci içerisinde oluşturan ve bölgesel özellikleri yansıtan folklor ürünlerini değerlendirmek, geliştirmek, tanıtmak, yok olmalarını önlemek amacıyla gerekli çalışmalar yapılacaktır. Kitaplarımızın bilgi birikimi, akımı ve bibliografik tanıtım merkezleri olarak çağdaş kütüphaneciliğin gerçeklerine uygun bir statüye kavuşması için olanaklar sağlanacaktır.

Tiyatroların yaygınlaştırılması, eğitici ve öğretici eserler sunması sağlanacak, müzik kültürünün kökleştirilmesi ve bu alandaki etkinliklerin yaygınlaştırılması için önlemler alınacaktır. Kültür ve sanat alanındaki çalışmaları yürütmekten sorumlu çeşitli kuruluşlarımız arasında koordinasyon sağlanacak ve Anavatan'la mevcut ilişkilerimiz güçlendirilerek sürdürülecektir.

Tarihsel değere sahip eski eserlerin korunması, gün ışığına çıkarılması, tanıtılması, tarihsel yapıtlarımızla müzelerimizin devlet turizmine katkıda bulunacak bir düzeye getirilmesi için her türlü çaba harcanacaktır."

1985'te kurulan Koalisyon Hükümeti Programı hariç, yukarıdaki ifadeler hemen hemen hükümet programlarının tümünde benzerdir. Bu bakımdan yalnızca yukarıda verilen 23 Aralık 1978 tarihli örnek yeterlidir.

Yukarıda da değinildiği gibi 1985'te kurulan Koalisyon hükümeti programında kültür politikası daha somut olarak yer almıştır. Bu dönemde Kültür Bakanlığı ilk kez ayrı bir varlık olarak ortaya çıkmış ve canlı bir kültür hayatı gerçekleştirilmiştir.¹⁵ O dönemde gerçekleştirilen önemli kültür etkinlikleri şunlardır:

- a- Bir kültür dergisi yayınlanmış, kültür yayınları başlatılarak ilk kez altı kitap yayınlanmış, Kıbrıs Ansiklopedisi için çalışmalar başlatılmıştır.
- b- Milli arşive işlev kazandırılmış, ilk kez geniş çaplı envanter çalışmaları yapılmıştır.
- c- İlk kez bir kitap fuarı düzenlenmiş ve Türkiye'de bir kitap fuarına katılmıştır.
- d- İlk kez KKTC'de uluslararası bir folklor şenliği düzenlenmiştir.
- e- İlk kez bazı sanatçılar ödüllendirilmiş, Avrupa-Asya paneline katılmış, ilk Devlet Resim Heykel Sergisi açılmış, yeni müzeler ve kültür merkezleri açılması için önemli adımlar atılmış, eski eserlerde

geniş çaplı envanter ve koruma çalışmaları başlatılmıştır.

Görüldüğü gibi bu programda somut politikalar öngörülmüştür ve diğerlerinden farklıdır.

3. Uygulamalar:

KTFD dönemi de hemen hemen hiçbir kültür politikasının olmadığı bir dönem olmuştur. Kayda değer bir husus olarak büyük tartışma yaratan Gençlik ve Kültür Dairesi kapatılmış yerine yeni ve işlevi olan bir birim konmamıştır. 1963'te İlk Sahne olarak kurulan tiyatro gurubu Devlet Tiyatroları olarak isim değişikliğine uğramıştır.¹⁶

KKTC Anayasası, oldukça açık bir Devlet kültür politikası öngördüğü halde gerekli yasal düzenlemeler ve yönetsel yapılanmalar gerçekleşmediği için, KKTC döneminde de uygulamada kültür politikaları güdük kalmış, yıllarca yalnızca halk oyunları ekipleri kurmak kültür politikası olarak görülmüştür. Kültür işlevi hep Eğitim Bakanlığının yardımcı ya da ek işlevi gibi görülmüş, ayrı bir birim olamamıştır. Bir tek 1985 Koalisyon Hükümeti döneminde kültür işleri eğitimden ayrılarak bir Turizm ve Kültür Bakanlığı kurulmuş ve o dönemde somut sonuçlar alınmıştır. Kültür politikasının en belirleyici unsuru olan telif hakları yasası, bugüne kadar çıkarılmamış, kültür-sanat kurumlaşması gerçekleştirilememiştir. Bunca yıl içinde tek ciddi adım bir Kültür Dairesi kurmak olmuştur. Bu da ancak 1986 yılında olmuştur. Sözü edilen daireyi kuran Yasanın 5. maddesi aşağıda verilmiştir:¹⁷

“Kültür Dairesi;

1- Çağdaş ve özgün bir kültüre ulaşma yolunda kültür-sanat yapıtlarının üretiminin nitelik ve nicelik olarak artırılması için çalışmalar ve denemeler yapar.

2- Kıbrıs Türk Kültürünü ve Kıbrıs'ta yaşamış diğer kültürleri ortaya çıkarıp korur ve tanıtır. Kıbrıs Türk Folkloru'nun bütün dallarında bilimsel saptama ve her türlü değerlendirmelerin yapılması ve arşivlenmesi için gerekli çalışmalar yapar.

3- Özgün kültür değerlerimizin evrensel kültür içindeki yerini alması için çalışmalar yapar.

4- Kültürümüzün ve kültür varlıklarımızın benimsenip korunması ve yozlaştırılmadan geliştirilmesi için çalışmalar ve düzenlemeler yapar.

- 5- Kùltür ve moral değerlerimizin canlandırılmasını, yaŐatılmasını ve gelecek kuŐaklara aktarılmasını sağlar.
- 6- Kùltür-sanat değerlerini halka ulaŐtırmak, bõlgeler arasında dengeli bir kùltür-sanat geliŐmesi sağlamak amacıyla bõlgelerde daireye bağlı merkezler açar.
- 7- Sanatın õzgürce geliŐebilmesi ve sanatçının yùcertilmesi için gerekli çalışmalar yapar. Sanat ve sanatçıların korunması ve sanatçıların nitelikli ùrün vermesini sağlamak için her tùrlù çalışma ve dñzenlemeyi yapar.
- 8- Yazın sanatının geliştirilmesi, ùretilen nitelikli yazın ùrünlerinin basılıp yayılması için çalışmalar yapar. Kùltür Bakanlığı yayınlarının yaŐama geçmesini sağlar. Kùltürel ve sanatsal değerlerimizin basın-yayın ve diğer yollarla yurt içinde ve dışında yayılmasını ve tanıtılmasını sağlar.
- 9- Kùltür birikiminin arŐivlenmesini sağlar, çeşitli konularda arŐivler kurar.
- 10- Kùtùphaneleri aędaŐ bir dñzenleme ile halkın hizmetine sunar. Toplumumuzda kitap sevgisiyle okuma alışkanlığının geliŐmesi, kùtùphanelerin yaygınlaştırılması için çalıŐmalarda bulunur.
- 11- Plâstik ve fonetik sanatların geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve halka mal edilmesi için her tùrlù çalıŐmayı yapar.
- 12- GeçmiŐte ùlkemizde varolan el sanatlarının bulunup ortaya çıkarılması ve korunması, yeni el sanatlarının ekonomiye katkı getirecek bir konuma ulaŐması için çaba harcar.
- 13- Gùzel sanatların her dalında yetenekli elemanların saptanıp ortaya çıkarılması, topluma kazandırılması, eğitilmesi, teŐvik edilmesi, õzendirilmesi için gerekli õnlemleri alır.
- 14- Gùzel sanatların çeşitli dallarında kurulan amatõr veya yan amatõr derneklerin çalışmalarında yardımcı olur ve destekler.
- 15- Kùltür ve sanatın geliŐmesi ve yaygınlaŐması için gùzel

sanatların çeşitli dallarında özendirici yarışmalar, seminerler, festivaller ve benzeri etkinlikler düzenler.

16- Kültürel sahadaki düşünce ürünlerinin dilimize kazandırılması, yeni ürünlerin dünya insanlığının yararına sunulması için kitap, dergi, ansiklopedi...vb. yayımlar yapar.

17- Dairenin bağlı bulunduğu Bakanlık tarafından en az üç yılda bir düzenlenecek kültür-sanat kurultayının toplanmasını, danışma nitelikli kararlar üretmesini sağlar.”

Ne yazık ki bu yasa da bunca yıldır uygulanmamış, tüzükleri çıkarılmadığı için uygulamaya geçilmemiş, dolayısıyla her üç yılda bir toplanması gereken kültür-sanat kurultayları toplanamamış, kültür-sanat kuruluşları ile sanatçılara yapılması gereken maddi ve manevi destek verilmemiş, yardımlar havada kalmış, kültür ve sanatta çok önemli olan ödüllendirilme konusu çözümlenmemiştir. Yalnızca Mart 1995’de Kültür-Sanat Danışma Kurulu Tüzüğü, Bakanlar Kurulunca onaylanıp Resmi Gazetede ilan edilmiş; ancak Kültür-Sanat Danışma Kurulu oluşturulup Resmi Gazete’de yayınlanmamıştır.

Anayasa’da onca ağırlığı olan kültür konusu, 1994 ve 1995 yılları bütçelerinde¹⁸ de %0.25 gibi sifıra yakın oranda yer almış, bu konu için ayrılan ödenekler hiç denecek kadar az olmuştur.

4. Bugünkü Uygulama:

Bugün yine eğitim bakanlığına bağlı olan kültür işlevi aşağıdaki idari birimlerce yürütülmektedir:

a- Kültür Dairesi: Yukarıda görevlerini belirttiğimiz bu Daire henüz tam oluşturulmamıştır. Yasa gereği kültür politikalarının uygulayıcısı olmakla birlikte ancak siyasal iktidarlar önemsemediği için işlevleri de sınırlı kalmaktadır. 1985-86 döneminde başlatılan kültür yayınları, yıllık devlet resim heykel sergisi, halk oyunları yarışmaları gibi etkinlikler dışında başka etkinliği yoktur.

b- Devlet Tiyatrosu: Sınırlı kadro ve imkânlarla görev yapmaya çalışmaktadır.

c- Devlet Senfoni Orkestrası ve Korosu : Birkaç profesyonel sanatçının dışında amatör sanatçılarla yılda birkaç konser vermenin ötesinde etkinliği yoktur.

d- Eski Eserler ve Müzeler Dairesi : Sınırlı imkanlarla görev ifa etmektedir.

Görevini tam anlamıyla yapamadığı, kültür mirası ile ilgili uluslararası kurumlarda aleyhimize yapılan eleştiriler göz önüne alınırsa açıkça anlaşılır. Bir ulusal müze dahi oluşturulmamıştır. Ancak son dört beş yıl içinde açılan müzeler ve restorasyon olayları gözardı edilemez.

e- Milli Arşiv ve Araştırma Merkezi : Diğer birimler gibi sınırlı olanaklarla çalışmaktadır.

14. SONUÇ

Kıbrıs Türkleri, kültür politikaları bakımından çok zayıf bir konumdadır. Anayasa ile saptanmış bir devlet kültür politikası olduğu halde, uygulama alanları çok zayıf kalmıştır. Siyasal iktidarlar, kültürü nedense gereksiz görmüş, önemsememiş, dolayısıyla onunla ilgilenmemiştir.

Devletin bu kültür politikası gütmemesine karşın oldukça canlı bir kültür-sanat yaşamı vardır. Kıbrıs Türkleri'nin değerli şair ve yazarları; plâstik sanatlar, müzik, tiyatro alanlarında yetişmiş pekçok sanatçıları ve kültür tarihini irdeleyen araştırmacılar vardır. Lefkoşa Belediye'si 1979'dan beri çağdaş belediyecilik anlayışı çerçevesinde kültür-sanat çalışmalarını yürütmekte, küçük köylerde dahil devlet'in hiçbir yardım yapmadığı kültür sanat örgütleri etkinlikler düzenlemektedir. Kıbrıslı Türk sanatçı ve yazarların büyük çoğunluğunu çatısı altında toplayan Kıbrıs Türk Sanatçı ve Yazarlar Birliği, özellikle son birkaç yıldan beri okullara ve köylere kadar uzanan etkinlikler yürütmektedir. Sorun Devlet'i yönetenlerdedir. Siyasal iktidarlar kültür konusuna el atsa ve bu konuyu ciddi bir Devlet fonksiyonu olarak ele alsaydı, ciddi adımlar atılması mümkün olacaktır.

NOTLAR

1. EROĞLU, Hamza. Kıbrıs Türk Federe Devleti, Kuruluşu, Anayasası ve Bağımsızlığı, Ankara, Türk Devrim Kurumu yayını, 1976, s.1.
2. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası, Lefkoşa, Kıbrıs Hükümet Matbaası, 1960.
3. Türk Cemaat Meclisi Teşkilât Kanunu, Kıbrıs Cumhuriyeti Resmi Gazetesi, EK I Kanunlar Bölüm III Ekim 1960, sayı 9. s.1.
4. Seçme ve İdare Heyetinin İdari İşlerini İfası ile İlgili Kanun, Kıbrıs Cumhuriyeti Resmi Gazetesi, EK I, Bölüm II, 23 Kasım 1960, Sayı 19, s.43.
5. HAKERİ, Bener Hakkı. Kıbrıs Türk Ansiklopedisi, Cilt 1, Lefkoşa, 1992, s.207.
6. Bilgi Devlet Tiyatroları Müdürlüğünden alındı.
7. YOLAK, Seyit. 1571'den Günümüze Kıbrıs Türk Yönetimleri, Lefkoşa, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı yayını, 1989, s.74.

8. Bilgi Devlet Tiyatroları Müdürlüğünden alındı.
9. YOLAK, a.g.e., s.78.
10. Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasası, Lefkoşa: TKP yayını.
11. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Anayasası.
12. Kültür Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Nisan 1986.
13. KKTC Resmi Gazetesi. Sayı: 113, Tarih:24/11/1992.
14. Kıbrıs Türk Federe Meclisi 23 Aralık 1978 Tarihli Birleşim Tutanakları. (Meclis Arşivi)
15. Kültür Dergisi, Lefkoşa, KKTC Turizm ve Kültür Bakanlığı yayını. Temmuz-Ağustos 1986, Sayı:1, s. 41-50; Ekim-Kasım 1986. Sayı:2, s.51-58.
16. Bilgi Devlet Tiyatroları Müdürlüğünden alınmıştır.
17. 19/1986 Sayılı Kültür Dairesi (Kuruluş Görev ve Çalışma Esasları) Yasası, KKTC Resmi Gazetesi, Sayı:51, Tarih:11/06/1986.
18. KKTC 1994 Yılı Bütçesi, KKTC Resmi Gazetesi, sayı:39, Tarih:08/04/1994 ; KKTC 1995 Yılı Bütçesi, KKTC Resmi Gazetesi, sayı:149, Tarih:29/12/1994.

TURKISH CYPRIOT CULTURAL POLICIES BEFORE AND AFTER 1974

ABSTRACT

In the Republic of Cyprus, cultural authority was in the hands of the Communal Chambers. The two concrete accomplishments, during the short-lived term of the Turkish Communal Chamber, were the foundation of the Turkish Cypriot Museum of Ethnography in 1962 and of the theater "İlk Sahne" in 1963. During the 1964-1974 period, the first administrative unit responsible for cultural functions was established.

Culture did not come to the forefront even after 1974. Despite the establishment of constitutional principles regarding culture, its mention in development plans and government programs, and the passing of laws, the issue of culture has always—with the exception of the 1985-1986 period—been kept in the background, and no allocation has been made for it from the budgets.

KIBRIS TÜRKLERİNDE HALK EDEBİYATI BAKIMINDAN DESTAN GELENEĞİ

İsmail BOZKURT *

ÖZET

Yazıda, 1571'den sonra Türkler'in Kıbrıs'a yerleşmesiyle, destan geleneğinin nasıl sürdürüldüğü anlatılmaktadır.

Özellikle İngiliz Dönemi'nde destanlarda çoğalma olmuş, çok çeşitli konularda destan yazılmıştır. En çok da "başkaldırı ve kanun kaçağı" destanları yazılmıştır.

Kıbrıs Türk Destanları, konu ve biçim olarak Türk Destanları'nı çağırıştır. Farkları Kıbrıs Türk ağız ile söylenip yazılmaları ve yerel olaylardan söz etmeleridir.

1. GİRİŞ

Bugüne kadar Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı'nın bütünsellik içinde ele alınıp incelendiği ve tüm kaynakların saptandığı söylenemez. Kıbrıs'ta bilinen ilk Türkçe şiirler 18. yüzyıl başlarına aittir.¹ Oysa Türklerin Kıbrıs'a toplu olarak yerleşmesi, 1571'de Kıbrıs'ın Osmanlılarca fethinden hemen sonradır. Arada 1,5 yüzyıllık bir boşluk vardır. Bu dönemle ilgili kaynak yoktur ya da ortaya çıkmamıştır. Buna karşın bu dönemde aşıkların Kıbrıs'a da uğradığı hususunda bilgiler vardır.²

Âşık geleneğine ek olarak destan geleneğinin de, diğer Türk toplulukları gibi Kıbrıs Türkleri'nde de yaygın biçimde var olduğu söylenebilir. Gerçi elimizdeki destanlar Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemine ve daha çok İngiliz sömürge dönemine aitse de, bu geleneğin bir anda ortaya çıktığı söylenemez. 1571'den sonra Kıbrıs'a yerleştirilen Türkler arasında, bazı halk ozanlarının da bulunduğu ve Anadolu'daki geleneği Kıbrıs'a da taşıdıkları, bugün için varsayımdan öteye geçmese de, güçlü bir olasılıktır. Zaman zaman Kıbrıs'tan gelip geçen halk ozanları konusunda bilgiler olduğu ise yukarıda belirtilmiştir.

Gerçek şudur ki, tümü bize ulaşmamışsa da mâniler, tekerlemeler, bilmeceler, fıkralar, ninniler, türküler, çatışmalar, ağıtlarla birlikte Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı'nda destan geleneğinin var olduğu tahmin edilebilir.. Destan

* Doğu Akdeniz Üniversitesi Kıbrıs Araştırmaları Merkezi Başkanı.

ozanları genellikle bilinmez. Kuşkusuz ki bu durum, sözkonusu destanları birilerin yarattığı gerçeğini kapatamaz. Ne var ki halka mal olan bu gibi destanların giderek anonim bir nitelik aldıkları da kestirilebilir.

2. KIBRIS TÜRK DESTANLARINDA KONULAR

Kıbrıs Türk destanlarında konular bakımından oldukça bir çeşitlilik vardır.

Saptayabildiğimiz destanları, konularına göre aşağıdaki başlıklara ayırabiliriz:

- A) Kısa ve Didaktik Hayvan Destanları:
  - 1) Ol Sinek Destanı
  - 2) Sıçan Destanı
  - 3) Kurbağa Destanı
  - 4) Kedi Sözü Destanı
  - 5) Horoz Destanı

- B) Dinsel Destanlar:
  - 1) Adem ile Havva Destanı
  - 2) Cennet-Cehennem Destanı
  - 3) Gelmiş Geçmiş Peygamberler Destanı

- C) İnsan Tipleri ile İlgili Destanlar:
  - 1) Aç Gözlü Destanı
  - 2) Hayır Etmezin Destanı
  - 3) Yaş Destanı
  - 4) Dolandırıcı Destanı
  - 5) Alacaklı ile Vereceklinin Destanı
(Son iki destan birbirinin varyasyonudur)

- D) Cinsellikle İlgili Destanlar:
  - En çok bilinen A. ile G..'ün Destanı'dır.

- E) Kurum Destanları:
  - 1) Okul Destanı
  - 2) Polis Destanı

- F) Başkaldırı ve Kanun Kaçağı Destanları:

- 1) Tercüman Destanı
- 2) Kasaboğlu Destanı
- 3) Kıbrıs Destanı
- 4) Hasan Bulliler Destanı
- 5) Halid Arap Destanı
- 6) Mida Destanı
- 7) Gerali Destanı
- 8) Kaçak Ali Destanı
- 9) Ana ile Muallime Kızın Katli Destanı
- 10) Lakadamyalı Ali Destanı
- 11) Dr. Behiç Destanı

13. KIBRIS TÜRK HALK EDEBİYATINDA DESTAN OZANLARI

Yukarıda da değindiğimiz gibi Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı'ndaki destanların çoğu anonim olup yalnızca bir kısmının ozanı bilinmektedir. Bir kısmının Anadolu'da söylenenlerin çeşitlemeleri olduğu varsayılabilir.

Yakın tarih sayılan İngiliz Yönetimi döneminde yazılan destanların çoğu da anonimdir. Bu dönemde destan ozanı olarak Ahmet Babacan, Dr.Hafız Cemal (Lokman Hekim), daha çok derleyici olarak da Aynalı gibi isimlere rastlanır.

Buna karşın, hangi destanın kime ait olduğu hususunda araştırmacılar değişik görüşler öne sürmüştür. Hasan Bulliler Destanı'nın ozanı Gülgün Serdar'a³ göre Ahmet Babacan, Harid Fedai'ye⁴ göre Dr. Hafız Cemal, Mustafa Gökçeoğlu'na⁵ göre Aynalı'dır.

Oğuz Yorgancıoğlu'na⁶ göre Hasan Bulliler, Halid Arap, Adem ile Havva, Açgözlü veya Ramazan Yemekleri Destanı, Polis Destanı, Lakadamyalı Ali Destanları, Aynalı'ya aittir. Halid Arap Destanı'nın Mahmut İslamoğlu'na⁷ göre ozanı Ahmet Babacan; Gökçeoğlu'na⁵ göre Aynalı ; Gülgün Serdara³ göre Ahmet Babacan'dır.

14. BAZI DESTANLAR HAKKINDA TOPLU BİLGİLER

Açgözlü Destanı, Aşık Hüseyin adlı birine aittir. 14 dörtlükten oluşur. Zenginliği ve damak tadını anlatır. Bazı kaynaklarda Ramazan ya da Ramazan Yemekleri Destanı olarak da geçer.

Kıbrıs Yaş Destanı, ana rahmine düşüp doğan birinin bir yaşından 10 yaşına kadar olan halini anlatır. 7 dörtlüktür.

Dolandıcı Destanı ile Alacaklıyla Verecekli'nin Destanı, birbirlerinin

çeşitlenmesi iki destandır. İkisi de alacaklıyla verecekli arasındaki sorunları ve uzlaşma yollarını anlatır.

Dolandırıcı Destanı, 16 dörtdükten oluşmaktadır. Diğerinin tam metnini hiçbir kaynaktan bulamadık.

Polis Destanı, İngiliz Sömürge Yönetimi dönemi polisini yeren, bir yergi destanıdır. Sömürge Yönetiminin katı disiplin kurallarını, jurnalcılığını, tutukluların buldukları yerleri ve çalıştırılmalarını anlatan tarihsel bir belge niteliğindedir. 33 dörtdükten oluşur. Ozanı konusunda görüş birliği yoktur.

Tercüman Destanı'nın yazarı belli değildir. Kıbrıs'ta vali vekilliği de yapmış Hacı Yorgacıs adlı bir Rumun Osmanlı yöneticileri ile olan serüvenini anlatır. 20 dizeliktir. 7'li hece vezni ile yazılmıştır.

Kasaboğlu Destanı, ağır vergiler dolayısıyla Osmanlı'ya başkaldıran ve uzun süre dağda yaşayan Kasaboğlu'nun öyküsünü anlatır.

Kıbrıs Destanı, günümüze ulaşabilen başlıca halk şairi olan Kenzi'ye ait bir destandır. 38 dörtdükten oluşmaktadır. 1833'te Osmanlı'ya başkaldıran Gâvur İmam ile Rum Kalafilos'un serüvenlerini anlatır.

Hasan Bulliler Destanı, haksızlığa uğradıklarına inanan Kıbrıslı Türk üç kardeşin dağa çıkışını ve yakalanıp idam edilinceye kadarki serüvenlerini anlatır. Kıbrıs'ta çok bilinen ve söylencesi bugün de süregelen bir olaydır. 398 dizeden oluşmaktadır. Arada dörtdükler de olmasına karşın, ikili ve üçlü dizeler halindedir. Ozanı hakkında görüş birliği yoktur. Daha çok Ahmet Babacan adı üzerinde durulur. Dr. Hafız Cemal diyenler de vardır.

Halid Arap ya da Gülsün Hanım Destanı, evli ve üç çocuk babası Kıbrıslı Türk bir kabadayının kendisine yüz vermemeğe başlayan metresini öldürdükten sonra kanun kaçağı olmasını ve yakalanıp idam edilmesini anlatır. 61 dörtdükten oluşmaktadır. Yazarının Ahmet Babacan olduğu ancak sonradan anonim nitelik kazandığı genellikle kabul edilir. 1920'li yılların toplum yapısını, gelenek-göreneklerini, namus anlayışını, genel olarak değer yargılarını ve giyim-kuşamını çok güzel anlatır.

Mida Destanı, ünlü bir Kıbrıslı Türk kanun kaçağı olan Mida'nın serüvenlerini anlatır. 214 dizedir. Yazarı belli değildir. Metin yalnız Oğuz Yorgancıoğlu'nun kitabında⁶ vardır. Yorgancıoğlu, destanı Yekta Mehmet Emin Hasan'dan derlediğini yazmaktadır.

I 5. DEĞERLENDİRME

Görüldüğü gibi Kıbrıs Türk Halk Edebiyatı'nda, başkaldırı ve kanun kaçağı konulu destanlar ağırlıkta ise de, diğer konular bakımından oldukça bir çeşitlilik vardır. Bu destanlarda, canlandırıcılık, cinsellik, şaşırtıcılık, yergi, sözünü sakınmazlık egemendir.⁸

Kıbrıs Türk destanlarının, konu ve biçim olarak Türk destanlarını

çağrıştırdığını söyleyebiliriz. Türk destanlarından farkları; Kıbrıs Türk ağzı ile söylenmiş ve yazılmış olmaları ile yerel olaylardan söz etmeleridir.

Bu destanların daha çok İngiliz Sömürge Yönetimi döneminde ortaya çıkmalarına ve daha çok başkaldırı ve kanun kaçağı konulu olmalarına şaşmamak gerekir.

Kıbrıs, Osmanlı İmparatorluğunun bir parçası iken, Kıbrıs'ta yaşayan Türkler kendilerini bütünü bir parçası olarak görüyorlardı.

Ne zaman ki yabancı bir yönetim sözkonusu oldu, o zaman kimlik arayışı içine girmeleri ve yabancı bir yönetime karşı şu ya da bu biçimde direniş göstermeleri, direniş gösterenleri kahraman gibi görmeleri doğaldı.

Nitekim özünde sıradan cinayet olan olaylardan kaynaklanan kanun kaçakları bile halkta sempati yaratmış, halk onları beslemiş ve korumuştur. Altay Sayıl, " Bunun başlıca nedenini, kuşkusuz halkın, bu kişileri, pek ısınmadıkları sömürge yönetimine ve bu yönetimin yasaklarına başkaldırmış yiğitler olarak görmesinde ve onların dağlardaki etkinliklerini, Türk Halkının sönmeyen özgürlük duygularını kamçılamasında aramalıdır"⁹ der. Bu görüşe katılmamak mümkün değildir.

NOTLAR VE KAYNAKLARI

1. YAŞIN, Mehmet. Kıbrıslı Türk Şiiri Antolojisi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1994, s.19.
2. YAŞIN, a.e.g., s.20.
3. SERDAR, Gülgün. 1571'den 1964'e Kadar Kıbrıs Türk Edebiyatında Gazavatname, Destan, Efsane, Kahramanlık Şiiri, s.59.
4. FEDAI, Harid. Kıbrıs'ta Destan Söyleme Geleneği ve Aşık Kenzi Divanındaki Destanlar (Yayınlanmamış Bildiri).
5. GÖKÇEOĞLU, Mustafa. Aynalı'nın Okuduğu Şiirler, Gökçe Yayınları, Lefkoşa, 1993, s.12.
6. YORGANCIOĞLU, Oğuz. Kıbrıs Folkloru, Mağusa, 1980, s.91.
7. İSLAMOĞLU, Mahmut. Kıbrıs Türk Kültür ve Sanatı, Lefkoşa, 1994, s.96.
8. YAŞIN, a.g.e., s.23.
9. SAYIL, Altay. Kıbrıs'ta Cinayet Kurbanı Kadınlar, Lefkoşa, 1988. s.18.

THE TURKISH CYPRIOT EPIC TRADITION
(FROM A FOLK LITERATURE PERSPECTIVE)

ABSTRACT

This paper describes the way in which the epic tradition was established after the Turkish settlement in Cyprus following the conquest of 1571. There was an increase in the number of epics composed and the variety of subject matter, especially during the period of British rule, mainly focusing on the themes of "rebellion" and the "outlaw". Turkish Cypriot epics evoke Turkish epics in terms of their subject matter and form; they differ from the Turkish epics in that they are told and written in the Turkish Cypriot dialect, and describe local events.

BOOK REVIEW

KİTAP TANITIMI

CHRISTIANS AND MUSLIMS IN OTTOMAN CYPRUS AND THE MEDITERRANEAN WORLD, 1571-1640

Reviewer
Dr. Netice YILDIZ*

Ronald C. Jennings, *Christians and Muslims in Ottoman Cyprus and the Mediterranean World, 1571-1640*, New York University Studies in Near Eastern Civilization Number XVIII, New York, 1993; 429 pp., ISBN 0-8147-4181-9

Dr. Ronald Jennings, an American professor of history at the University of Illinois, has published a valuable book on the socio-economic history of the Ottoman period in Cyprus; the book, entitled *Christians and Muslims in Ottoman Cyprus and the Mediterranean World 1571-1640* was published by the New York University Press in 1993 among the series of publications of New York University Studies in Near Eastern Civilization.

It is rather exciting to find a second book published on the socio-economic life of Cyprus after the publication of the German book by Jacob Merkelbach¹ in 1991. The information given in both books is based on the original Ottoman sources, particularly the "Sheriye Sicilleri" (Court Records). The sections of this book consist of a preface, an introduction and thirteen chapters which included topics on women, vakıfs (pious foundations), secular law, military order, the economy, the navy, and slavery; it also includes a selected bibliography of archival sources and modern sources, an index of the original sources, a general index, and a brief biography of the author. The geographical condition and brief historical survey of the island has been narrated in the Introduction of the book. The introduction part ends with the presentation of its main subject, which is the encounter of two religions, Christianity and Islam, on the island, beginning by the Memluk occupation and concluding with the conquest of the island by the Ottoman Turks.

The thirteen chapters of the book deal with the following information: It is interesting to see that the first chapter of the book deals with the

---

Eastern Mediterranean University, Faculty of Arts and Sciences, (Associate Professor in Art History)

women in Cyprus. Jennings tries to prove that women living in Cyprus during the years 1571 to 1640 were under the protection of the Sheriye Court, and even the Greek women preferred to seek their legal rights through the Islamic law rather than applying to the church. Jennings expresses his views about the richness of the Turkish court registers as compared with the accounts of the European travellers who had written several travel books about their observation on the island who were merely expressing their disappointment not to find the mythological beauty of the Cypriot women, who they believed to be the descendants of the celebrated goddess Aphrodite, rather than commenting on the actual position of the women in the society.

The second chapter of the book deals with the vakıfs or the pious foundations established by the Turks and the prosperity of the people living on the island. The cases presented through these court records give information about the early vakıfs established by Sultan Selim and the other well known Pashas who took part in the conquest of the island. Through the information given in this subject it is possible to determine the date of the construction of some buildings such as that of Arab Ahmet Pasha Mosque in Lefkosa, built prior to H.1002 (A.D. 1593) due to a court record presented about one of the members of the trustees of the mosque.

The third chapter of the book deals with kadı, the chief judge, and müftü, the religious authority, court and the legal system. The religious court was the only institution to try cases and hand down solutions to the legal problems of the Ottoman society. These courts were also preferred by non-Moslems to seek their legal rights. All the cases brought to the court were recorded. Together with some important cases handled by the court, the main mission of the kadı and müftü, have been described.

The fourth chapter deals with the security and protection of the island by the yeniçeri soldiers and cavaliers and explains the terms 'yeniçeri', 'sipahi', 'subashi', 'muhzir' and 'muhtesib' who are involved with the mission of security and protection of the island and the society.

The fifth chapter is about the non-Moslems living in Cyprus. It is interesting to see that besides the Orthodox Greeks, there was a minority of Armenians, Maronites and Jews living on the island, and these non-Moslems were treated with equal rights in the society, although from time to time they were referred as "infidels" in the records of the court.

The sixth chapter is dealing with the disastrous effects of the locust, plague and malaria on the population of the island. The population problem is discussed in the following chapter, which gives more information about the forced population transfers to Cyprus from Anatolia. Statistical tables are also included in chapter seven.

Chapter eight is about slaves and slavery in Cyprus. Slavery was an

important institution in the Mediterranean countries in those days. Although the Venetians were captured as slaves during the conquest of the island by the Turks, these slaves were sold on the slave markets in Anatolia and Syria. According to the court registers there were only 44 slaves in Cyprus during the period covered for this research, and these were all Moslems and the property of the Turkish Moslems.

The cities and towns of Cyprus during this period are described in the ninth chapter. The finance, loaning and credit system is discussed in chapter nine, while the economy of the island according to the European and Turkish sources is discussed subsequently in the eleventh and twelfth chapters.

The last chapter of the book is written about the sea, navies, smuggling and piracy on the island; it is also entitled as "The Linking Cyprus to the Mediterranean World" in addition to its main thematic heading.

The conclusion of the book emphasizes the fact that in reality the Moslems and the non-Moslems living on the island had rather good relations, although the foreigners, since they knew neither Turkish nor Greek, gave wrong and misleading information about this fact. And in fact, almost in every book the foreigners gave vivid descriptions of the island particularly about its antiquities, rather than human beings living here.

Jennings has made a rather unusual presentation of his material in this work. First, he has presented the cases concerning different topics by quoting real cases recorded in the sheriye records, and then his own views and commentaries are arranged under the second subtitle as summary in each chapter. The only problem this reviewer could see in his presentation of the references in the book is that he is not referring to the number and pages of sheriye sicili (court register) he has quoted for each case. The only information for the sources is the date of the cases presented, which are given in the original hegira dates.

I Sources Used for the Preparation of the Book

The main sources studied for this work is the court registers of Lefkoshia, numbered 1, 2, 3 and 4.² The cases presented for this work are quoted from these registers, although the number of the registers for each case is not exactly shown. The cases presented are supported by the information found in the European sources, particularly the travel books written in those periods and other historical sources. Together with the old sources, the recent researches are also referred in the work.

Perhaps, one point to criticise in the book is the lack of information

for the exact provenance of each of these register records, although it is stated in general way that these records are preserved in the Ethnographical Museum, the archive of the Vakıf Administrations, and the National Archive in Girne.

The dates of the cases presented in various parts of the book and also in table I.1 which are arranged under four groups as H. 988-1003 and correspond to the register book No. 1a, H. 1016-1018 to No. 2, H. 1018-1019 to No. 3 and H. 1043-1046 to No. 4 are in accordance with the court registers numbered in the order 1, 2, 3, 4 given by Vergi Bedevi. Some other references given to the cases also grouped under the dates H. 988-1003 are referred to as No. 1, although they seemed to have been taken from another volume of the court registers.

■ Contribution of the Book to the World of Academic Studies

The book makes a cross section of the economic and social life of the early period of the Turkish rule on the island, while it also sheds light on the early constructed Turkish monuments that contribute an important part of the Turkish cultural heritage today as well as vanished monuments, like Arap Ahmet Pasha Mosque, Mevlevi Tekke, Ömeriye Camii, Yeni Han³.

It is obvious that this book of Ronald C. Jennings will be a leading source for those who are studying the Cyprus history or the general social and economic history of an Ottoman province for the period covering the dates 1571-1640, since it is the result of a careful research and study based on both Ottoman archival sources, and existing scholarly Western books. This work is making us realize once more the importance of the court registers for the study of the History of the Ottoman Period in Cyprus and it will no doubt be one of the leading sources for those writing on Cyprus Turkish History, since it is once again emphasising the fact that Turkish culture has existed on the island since 1570.

Prof. Jennings proves his trust and friendship for the Turkish Cypriots with his words expressing his acknowledgement and thanks to some Turkish Cypriots in the preface and also on page v. presenting his work "To All the People of Cyprus, Past and Present, Particularly Those Now in Turkish Cyprus". And the people of Northern Cyprus will no doubt be grateful to him for his useful work.

NOTES

1. Jacob Merkelbach, Die Protokolle Des Kadiamtes Nikosia aus Den Jahren 1105/06 (1693-1695): Übersetzung und Kommentierung (Europäische Hochschulschriften, Reihe III, BD.478, Peter Land, Frankfurt am Main, 1991), 482pp., ISBN 0531 -7320). For the book review vis. Kemal Çiçek, Lefkoşa Kadı Sicilleri, Tarih ve Toplum, Feb. 1992, p.98.
2. For information about the Sheriye Sicilleri (Court Records) in Cyprus vis. Vergi H.Bedevi, "A Survey of the Cyprus Sher'i Court Registers (Kıbrıs Şer'i Mahkeme Sicilleri Üzerine Araştırmalar)", The First International Congress of Cypriot Studies (Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi) (14-19 Nisan 1969), Türk Heyeti Tebliğleri, Ankara, 1971, s.139-148.
3. Jennings gives explanation about this that it is later called Büyük Han. (p.46) But in fact, this is another han both of which were registered among the vakıfs (foundations) of Selim II. Bş.B. Ar. Bab-i ali Evrak Odası Mümtaz Kalemî, Kıbrıs ve Bosna Kataloğu, MTZ.KB. 1338-3-15 Dosya No:1-A/1-5, lef:15. (For more information, vis. Netice Yıldız, "Osmanlı Döneminde Kıbrıs Türk Mimari ve Sanatı", 9. Uluslararası Türk Sanatları Kongresi, 1991, İstanbul, Ankara, 1995, Vol. III, p.522, 523.

ÖZET

Türklerin sosyo-ekonomik ve kültürel tarihi ile ilgili değerli çalışmaları olan Illinois Üniversitesinde çalışan Amerikalı tarih profesörü Ronald C. Jennings'in Kıbrıs'ın Osmanlı dönemi sosyo-ekonomik tablosunu çizen ve son derece orijinal bilgiler içeren İngilizce kitabı "Christians and Muslims in Ottoman Cyprus and the Mediterranean World, 1571-1640 (Osmanlı Kıbrısında ve Ortadoğu Dünyasında Müslüman ve Gayrimüslimler, 1571-1640)⁴ isimli yapıtının burada tanıtımı amaçlanmıştır.

Kitabın hazırlanmasında kullanılan başlıca kaynaklar 1, 2, 3, 4 no'lu Lefkoşa Şer'iye Sicilleridir. Kıbrıs'ın Osmanlı dönemindeki kadın, vakıflar, şer'i hukuku, askeri düzen, ekonomi, ticaret, denizcilik, kölelik gibi konularının irdelendiği eserde ele alınan vakalar bu sicillerden alınmıştır. Ronald Jennings'in itina ile eski şer'iye sicillerini okuyup değerlendirmesi, zaman zaman Batı kaynakları ile karşılaştırması ve ayrıca bu konularda günümüze kadar yapılan bir çok araştırmayı gözden geçirmesi sonucu yayına hazırladığı bu eser, Kıbrıs'ın ve dolayısı ile bir Osmanlı eyaletinin 1571-1640 yıllarındaki sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına açıklık getirmesi bakımından bu dönem ile ilgili araştırma yapanlara önemli bir kaynak olacaktır.

Bu çalışma, senelerdir çok az araştırmacı tarafından incelenmiş şer'iye sicilleri ile Osmanlı arşiv belgelerinin incelenip, günümüz Türkçesine çevrilmesi, yorumlanması ve değerlendirilmesi ile Osmanlı döneminin bilinmeyen taraflarının

açıklıkla ortaya konabileceğini yansıtmaktadır. Ayrıca, Osmanlı dönemi çalışmaları için bu kaynakların esas alınması gerekliliğini bir kez daha anımsatmıştır.

Jennings'in bu eseri son yıllarda Kıbrıs araştırmaları alanında yapılan büyük bir hizmet olmuştur. Kıbrıs Türk halkı Prof.Jennings'i bu çalışmasından ötürü her zaman saygı ile anacaktır.

NOTLAR

4. Bu eserin detaylı Türkçe tanıtımı için bkz. Netice Yıldız, "Kıbrıs ve Akdeniz'de Müslüman ve Gayrimüslimler", Tarih ve Toplum, Kasım, 1994, No:131, s.58-60.

BİR YAZAR VE İKİ KİTAP

EN ESKİ - EN UZAK ve DAHA YENİ - DAHA YAKIN

Eleştirmen
Doç.Dr.Netice YILDIZ*

Nevzat Yalçın, En Eski - En Uzak, Önel Verlag. Yayını, Köln, 1988, 141s. ISBN Nr.3-924542-49-X

Nevzat Yalçın, Daha Yeni - Daha Yakın, Önel Verlag yayını, Köln, 1991, 119 s. ISBN Nr. 3-924542-70-8

Kıbrıs'ın Poli kasabasında doğan Nevzat Yalçın, çeşitli Türkiye ve Kıbrıs dergilerinde yayımlanmış deneme yazıları ve 1969'da "A" Sokağı ile 1977'de yayımlanan Güneş ve Adam adlı şiir kitapları ile tanınan bir şairdir. Bunlar yanında Kuzey Kıbrıs Türklerinin haklı davasını savunan deneme yazıları da sık sık dergi ve gazetelerde görülmektedir.

Yalçın'ın çocukluk anılarını ele alan En Eski - En Uzak adlı eserinin burada tanıtılması düşünülmüş, ancak aynı paralelde yazılan Daha Yeni - Daha Yakın adlı ikinci anı kitabının bu ilk kitabından ayrılamayacağı, ikisinin birlikte tanıtılmasının daha uygun olacağı inancı ile Nevzat Yalçın'ın anılarını ele alan her iki kitabının burada tanıtılması amaçlanmıştır.

I Kitapların Anı Kitabı Olarak Değerleri

Yazar, En Eski - En Uzak'ta o yıllarda başkentten uzak bir kasabada büyüyen bir çocuğun duygularını, oyunlarını, hayal dünyasını, Daha Yakın - Daha Yeni adlı anılarda ise ilk delikanlılık ve gençlik yıllarının heyecanlarından çok, toplumsal yaşamını ve önemli karakterleri ile yazarın o günkü şartlarda gelişen milli duygularını aktarır.

Bunlar yanında her iki kitapta da 1930'lu ve 40'lı Poli kasabası yanısıra ikinci kitapta 1940 yılları Lefkoşa'sının sosyal ve kültürel yaşamı anılar dizisi olarak verilmiştir. Öyle ki bu ikili, o yıllardaki Türk toplumunun özellikle renkli kişileri ile ilgili bilgiler vermesi yönleri ile değerli belgesel bilgiler de taşıyan birbirini tamamlayan bir bütün oluşturmuştur. Anılarına eklediği fotoğraflar da bu kitaplarının bu belgesel özelliğini artırmıştır.

* Doğu Akdeniz Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihçisi.

Yazar, bu konuda büyük bir alçak gönüllükle En Eski - En Uzak adlı yapıtının önsözünde bu kitabının bir anılar destesi olması yanında yine de büyük kitleleri kapsayan anılar olmadığı, sadece kendi kişisel anıları olduğunu ifade eder. Ancak o yıllarda Poli'de kendi ile geçmişe ortak olan diğer çocukların da bu anılarda kendilerini bulabileceklerini belirtmesi bu kitabın sadece kendi anılarını kapsamadığını, kendi ile yaşayan kişilerin de ortak yaşadıkları ve hissettiklerini anlatan kısmen kitlesel bir anılar dizisi olduğunu anımsatır.

Yazar, En Eski - En Uzak adlı anı kitabında zaman zaman günlük yaşamındaki çağrışımlarla elli yıl önceki çocukluk günlerini geçmişe olan bir özlem ve bugünün yaşam sevinci ile anlatır. Yalçın'ın kitabı çocuksu bir ruhla anlatılmış çocukluk anıları yanında, tarih, kültür, politik düşüncelerin de yer aldığı bir eserdir. Bu gün sadece kitaplarda okuduğumuz Afrodit hamamlarının tarifi, Poli'nin tarihi ve civar köyler ile olan ilişkileri, yaylaya gitme zamanı, bayramlar gibi olaylar, hep o yılların coşkusu ancak bugünün aydın bilgeliği ile anlatılır. Yayla, deniz kıyısındaki Podamos'tu. Podamos, hep büyü, olağan üstü güzellikte bir yer olarak belleğinde kalmıştır.

Köye gelen akrobasi grubunun gösterisinden sonra akrobat kadının yanına sokulup usulca belini okşaması Yalçın'ın karşı cinse duyduğu ilk saf kıpırtıları dile getirir. Köye gelen yabancı bir çiftin yaptığı Charleston dansı, kasabaya gelen kukla oynatıcısı, her yıl yapılan panayır, hiç bir zaman anılarından silinmeyen ve kitapta bir kaç kez yinelenen, biri Rum tiyatrosuna gittiği için, ikincisi de sigara içtiği için babasından yediği iki dayak olayı ve geceleri kara çarşafı kadın kılığında rüyalarına giren karabasan Poli'deki çocukluk günlerinin unutamadığı anıları idi.

Kıbrıs'tan henüz tatilden dönmüş bir Alman doktor hanım ile Almanya'da bir tren yolculuğunda tanıştıklarında duyduğu heyecan ve özlem Yalçın'ın Almanya'da sürekli olarak yaşadığı vatan özlemini anlatır.

Ancak, Nevzat Yalçın Daha Yeni - Daha Yakın adlı ikinci kitabının başında En Eski - En Uzak'taki hatalardan, kendisine yapılan eleştirilerden bahseder ve ikinci kitabını da bunlar üzerine kurar. Bu da bir hataya düşmesine neden olmuştur. İlk kitabında anlatılan hikayemsi anlatı, ikinci kitapta bir biyografiler dizinine bırakır. İlk kitabındaki coşkulu, neşeli çocukluk anıları, yerini o yılların politik ortamının ağır bastığı anılar ile biyografiler dizinine dönüşür. Oysa, bunları ilk kitabındaki gibi gençlik günlerinin coşkulu anıları olarak yazmaya devam etmiş olsaydı kitabını daha başarılı kılacaktı. Bu kitapta Podamos yine büyük bir romantizm ile anlatılır ancak, o yaşlarda doğal olarak olması gereken romantizme, karşı cinse olan ilgiye hemen hemen hiç yer vermez. Yalçın, ilk kitabında ortaokulun ikinci sınıfında başarısız olduğunu anlatır. Hemen ardından da o yıllarda kendi yaştakilerin ergenlik çağı olduğunu, ancak köy yerinde ergenliğin ve sevdalanmaların erken başladığını, ancak bu tür şeyleri

sormanın, konuşmanın tabu olduğunu belirtir ve ‘Yine de “bu fildişi kule içinde sevdalanmadan duramazdık der”. Ancak bu konuda bir anı anlatmaz ve ikinci kitabında da bu tür anılara yer vermez. Belli ki bu önsözde bahsettiği gibi ilk kitabın okuyucuları kitabı bir çocukluk anıları ve edebi bir metin olarak değil, toplumsal bir anı kitabı olarak değerlendirip, bu tür bilgiler bulma beklentisi içinde okumuşlar ve yazarı, ikinci kitapta bu tür bilgilerin yoğunlaşmasına adeta zorlamışlardır.

I Yalçın’ın Sanatçı Kişiliğinin Yansıması:

Nevzat Yalçın’ın anıları sanatçı kişiliğinin gelişimindeki evreleri de yansıtmaktadır. İlk şiirini 14 yaşında yazdığını anımsar. O yıllarda daha ilk şiirinin o günün gazetesi Söz’de yayınlanmasından hemen sonra arkadaşları tarafından Nevzat Yalçın’ın ‘şair’, daha sonra yazdığı ve yine “Söz”de yayınlanan bir kaç şiirinden sonra da ‘üstad’ diye anıldığını, yazdığı bir şiirinden dolayı hocası tarafından sınıfta eleştirilince üstadlığına gölge düştüğünü espirilerle anlatır. Yalçın’ın bu cümleleri hiç şüphe yok ki aydın bir okuyucuya bu gün belki de hala daha toplumsal sorunlarımızdan biri olan “Sanatçı kime denir?” tartışmasının noksanlığını anımsatacaktır. Yalçın’ın deyimiyle ‘namevcut’ sevgilisine yazdığı bu duygusal şiirde döktüğü ‘kırgın gözyaşlarından’ bahsetmesini öğretmenin ‘Hiç göz yaşı kırgın olur mu oğlum?’ eleştirisini anımsaması çocukça düştüğü hatayı dile getirmesi yönünde önemli idi. Yine Daha Yeni Daha Yakın adlı anılarında “Aynaya baktım Allahı gördüm” sözlerini kullandığı şiirinden dolayı o yılların Türkiye Konsolosudan duyduğu azarın nedenini senelerce düşündüğünü anlatır. Bunlar ve şiirleri konusunda anlattığı diğer olaylar düştüğü hataları anlatması yönünden ilginç itiraflardır. Bulabildiği her kitabı okuyan Yalçın, özellikle okuduğu şiirlerin etkisinde kalıp, ilk şiirlerini yazmıştı.

I Anıların Belgesel Değeri:

Her iki kitap da, anlatılan bazı olaylar ile kısa biyografilerden oluşan bir demet sunması yönleri ile yarı belgesel olma özelliğini de kazanmıştır. Çocukluk ve gençlik anılarında yer etmiş bu kişileri sadece anılar demeti olarak anlatmamış, belleğinde senelerce yer etmiş kişiler ile ilgili bilgiler toplayarak bir yerde kişisel merakını da gidermiş, Kıbrıs ile biyografi çalışması yapacaklara da malzemeler üretmiştir. Bu kişiler özellikle ikinci kitapta adeta bir resmi geçit içinde tanıtılmaktadır.

Babası başta olmak üzere anılarından silinmeyen karakterlerin portrelerini adeta bir ressam gibi çizer her iki eserde. Yalçın’ın her iki

kitabında kimlerden söz edilmez ki! Köyün delisinden, postacısından tutun da tarih sayfalarında kalmış Dr. Küçük, Belig Paşa, Dr. Asaf Küfi, Konetralı Rıza Bey, Kevakipzade Mesut Bey, düğünlerde klarnet çalan Mehmet Hannas ve daha bir çokları. Bunlar yanında, coşkulu çocukluk anıları çok içinde yer alan ve bu gün Kıbrıs Türk toplumunda senelerdir önemli bir çok hizmetleri ile tanınan kuzenleri Kemal, Hüsnü ve Oktay Feridun kardeşler... Ancak, Ulviye Mithat adlı bir kadın dışında, üzerinde önemle durduğu kadın kahraman kitabında yoktur. Sadece anıları arasında isimleri anılan kadınlar vardır: Hillat Hanım, komşuları Münevver, annesi, babaannesi Peruze Hanım, kızkardeşi Meryem, şen dul Zilha Hanım, muallime Ayşe Hanım, akşamları kahvenin önünde kırılarak geçen köyün tek fahişesi bu isimlerdir. Bu da o yıllarda Türk toplumunda kadının toplum yaşantısından ne derece soyutlandığını yansıtan üzücü bir olaydır.

Kıbrıs probleminin 1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs'ı işgal ettiği ön yargısı ile iki toplumun bu yıllardan önce dostça yaşadığını adeta isbat etmek için karışık Türk- Rum yerleşim yerleri konusunda yoğun araştırmalar yapan yabancı, hatta yerli araştırmacılara hiç şüphesiz Yalçın'ın kitabında bu konuda verdiği bilgi önemli bir yanıt olacaktır. Türk ve Rumların bir arada yaşadığı bir kent olarak Poli'de, fiilen bir beraberlik yaşandığı, ancak sosyal yaşamda evleri yan yana olsa bile her zaman aralarında bir mesafe olduğu, sadece kibarlık olsun diye bir birlerini selamladıkları anlatılır. Türk Pehlivanları ve Rumlar başlıklı kısımda "Çocukluğumda Türk - Rum hayatını bu gün düşündüğüm zaman iki toplumu, ancak "sonsuz"da birleşen tren raylarına benzetirim" sözleri iki toplum arasındaki uzlaşmasız, düşmanca ortamı ifade eden önemli bir benzetmedir.

Yalçın, bu anılarında o yıllardaki Kıbrıs toplumunun çok yönünü ele alır. Eğitim sistemi, Atatürk milliyetçiliği, çingeneler, Türk-Rum ilişkileri, o yılların Türk liderleri, çocuk oyunları, eğlenceler, düğünler, bayramlar, o yıllarda Poli'deki Türk evleri ve daha bir çok konular. Kıbrıs Türklerinin Atatürk'e olan bağlılığı, Türkiye ile ilgili olayları büyük bir heyecanla izlemeleri her iki kitabında da sıkça irdelediği konulardır. Henüz on yaşında olduğu 1937 yılında Magosa limanına gelen Hamidiye denizcilik okulu gemisini görebilmek için Poli'den Lefkoşa'ya, oradan da o yılların 'cufcufu' treni ile Magosa'ya giden binlerce Türk'ten biri olur. Nevzat Yalçın, tek başına rıhtımda saatlerce durup bu gemiyi seyretmiş, bir ara gizlice gemiye geçmeye çalışırken gemiyi gezebileceği kendisine söylenmiş ve gemiyi gezmişti.

İ Kitab'ın Dili

Uzun yıllar Almanya'da yaşamasına karşın, bir çok Kıbrıslı yazarı gıpta ettirecek nefis bir Türkçe ile yazar Nevzat Yalçın. Anıları dikkatle

izlenildiğinde, bunun hiç de şaşılacak bir şey olmadığını, o yılların Kıbrıs'ında, üstelik başkentten çok uzak bir kasaba kentinde yaşayan Türklerin iyi bir eğitim aldıkları aşikardır. Hele bugün kitapta sözü edilen bazı isimlerin toplumumuzda senelerce büyük hizmetler veren, tanınmış ve aydın Kıbrıslı kişiler olduğu da düşünülürse bu yıllarda Türklerin iyi bir eğitim aldıklarının anlaşılması güç olmaz. Nevzat Yalçın'ın dil konusunda kitabında yazdığı "...ama dil dediğimiz bayrak, onurumuz ve ulusal varlığımız demektir. Çocuklarımıza dil sevgisini, dilde özeni aşılayabildiğimiz gün kendi varlıklarına saygıyı da öğretmiş olacağız. Bu olmadan sağlıklı bir toplum düzeyine ulaşmak hayli zordur" sözleri bu gün Kıbrıslılık iddiası ile bozuk bir dille tiyatro eserleri üreten, sahneleyen veya romanlar yazan kişilere belki de yanıt olacaktır. Yine Yalçın'ın En Eski - En Uzak Eserinde çocukluğunda ismini duyduğu, arabası ile sellere kapılıp, genç yaşta ölen ve hem Türkler hem de Rumlar arasında efsaneleşen Türk avukatı Süleyman Şevket'in Söz gazetesinde yayınlanan Cumhuriyet kutlamaları ile ilgili anısından da naklen aktardığı makalesiden, 1930'lu yıllarda, o yılların aydın Türklerinin Türk dilinin doğru kullanımına ne denli önem verdiğini anlatması yönünden önemlidir. Nefis Türkçesine karşın yine de çok az sayıda Kıbrıslılara özgü söyleyişlere, kelimelere her iki kitabında rastlamak mümkündür.

■ Sonuç:

Her iki kitap da sonuçsuz bitmekte, adeta devamı yazılacakmış izlenimini vermektedir. En Eski - Uzak, 'Dilde Morfolojik ve Fonetik Çürüme' başlığı altında Kıbrıs Türkçesindeki bozulmaları anlatan bir bölüm, bunu izleyen 'Sözcükler ve Deyimler' başlığı altında bir sözlük, bunun ardından da 'Anahtar' adlı şiiri ile sona erer. 58 yaşında iken yazdığı bu şiiri çocukluk özlemi yanında ilk kez ölüm temasını işlediği bir şiir olduğu için bunu kitabının Epilogue (Bitiriş)'u olarak kitabının sonuna koymayı tercih etmişti. Daha Yeni - Daha Yakın'ı ise kızkardeşi Meryem Hanım'ın derleyip kendisine yolladığı 'Maniler' ile sonlandırmakta, en sonda ise "Daha Yeni- Daha Yakın" anılar derken, galiba pusulayı biraz şaşırdık; söyleşimizi maniler, ezgilerle tamamladık. Ne yapaalım anılar kadar onlar da geçmişimizin, karakter ve kültürümüzün aynasıdır" sözleri ile kitabını tamamlar. Bu sözler ile bir yandan kendi kendini yerer, bir yandan da konularını anıların dışına taşırmasının haklılığını gösteren savunma mekanizması getirir.

Bu kitaplar Nevzat Yalçın'ın anıları olduğu kadar 1930 ve 1940'lı yıllarda Kıbrıs'da yaşayan bir toplumun anılarıdır da. Çocukluklarını, gençliklerini o yıllarda yaşayanlara anılarını tazelemek isteyenlere bu kitapları okumalarını salık verirken, genç nesillerin de babalarının veya dedelerinin nasıl yaşadığı,

hangi şartlarda kendilerini yetiştirdiklerini öğrenmeleri için bu kitapları okumaları onlara çok şey kazandıracaktır.

SUMMARY

The two memory books of Nevzat Yalçın En Eski - En Uzak (The Oldest - The Farthest), and Daha Yeni - Daha Yakın (The Newest - The Nearest) have been reviewed above. Nevzat Yalçın is one of the leading Turkish Cypriot poets and authors who has been living in Germany since 1970 and he writes extensively poetry, essays, some of which are on the Cyprus problem, and book reviews in Turkish. The reviewer found it essential to handle both books in one article since they complement one another. The first book En Eski - En Uzak (The Oldest - The Farthest) is mainly his memories from his early childhood narrated sometimes in a romantic, sometimes in a naive mood with the recollections brought by the happenings in his daily life. The second book, Daha Yeni - Daha Yakın (The Newest - The Nearest) is dealing with his teenager years during which time there were more political troubles.

Both books bear documentary value, since they are the real happenings and contain almost short biographies of different persons that left important traces in his memories. They are important to tell us about the socio-economic life of the Turkish people in Poli, a far away province of Cyprus, during the British period. The author writes in a fluent and perfect Turkish as compared with many Turkish Cypriot authors although he has been in Germany for more than three decades. Both books end without any conclusions as if they would be continued in another volume. His poem entitled Anahtar (The Key) which is the 'Epilogue' of his first book according to his definition, is dealing with his childhood memories while at the same time he felt the fear of death. The second book ends with "Maniler" (Folk Songs) which follows with the few lines concluding his book by confessing that although his aim were to write his memories, he diverted his destination unconsciously and concluded with these "Maniler" since these are the folk songs that contribute to one's culture from the early life of the human beings.

NOTICE TO CONTRIBUTORS

1. Papers either in English or Turkish are accepted. Papers for publication should be sent in triplicate to:

İsmail Bozkurt
 Center for Cypriot Studies
 Eastern Mediterranean University
 Gazi Mağusa
 Mersin 10 - Turkey.

Submission of a paper will be held to imply that it contains original unpublished work and is not being submitted for publication elsewhere. Upon acceptance of an article, author(s) will be asked to transfer copyright of the article to Journal for Cypriot Studies.

2. Manuscripts should be typed double spaced on one side of the paper. Titles and subtitles should be short. Notes, references, tables and figures should be printed on separate pages. The first page should include (i) the title of the manuscript; (ii) the name of the author(s); (iii) institutional affiliation(s) of the author(s); (iv) an abstract of not more than 100 words; and (v) acknowledgments, if any. A footnote on the same sheet should give the name and address of the corresponding author.
3. Tables and figures should be numbered consecutively and titled. The number and title should appear at the top; the sources and notes about figures at the bottom. Equations should be numbered consecutively. Equation numbers should appear in parentheses at the right margin. In cases where the derivation of formulae has been abbreviated, it is of great help to the referees if the full derivation can be presented on a separate sheet (not to be published). Footnotes should only be used if absolutely essential. Footnotes and references should be numbered and typed on a separate page under the heading "Notes" or "Notes and References". If the footnotes are not too much, may be shown underneath of the page(s). Ensure that page numbers for periodicals and collections are included.
4. References should appear as follows:

■ Books

Surname(s) of Author(s) in block letters, Name(s) of Author(s).
 The Name of the Book, Place: Press, Year.

■ Periodicals

Surname(s) of Author(s) in block letters, Name(s) of Author(s).
 The Title of Manuscript, Name of Periodical, Number of Periodical,
 Place: Press, Date.

The page number(s) should appear at the end.

If any reference should appear once again, only the surname of the author, the word *ibid* and the page number(s) (if necessary) should be cited.

5. Submission of accepted papers as electronic manuscripts is encouraged. The preferred storage medium is a 5.25 or 3.5 inch disk in DOS format. Authors are requested to make absolutely sure that the files on the disk and the printout are identical. Please specify the software and hardware used as well as the title of the file to be processed.
6. Any manuscript which does not conform to the above instructions may be returned for the necessary revision before publication.
7. Journal for Cypriot Studies is published in one volume for four issues per year. For subscription please apply to the address mentioned above (1) or telephone No: (392) 366 - 5588 / Ex.1327.

NOTE:

■ Manuscripts submitted to the Journal for Cypriot Studies will not be returned, regardless whether or not they are accepted for publication.

■ All of the ideas, views, thoughts and theories expressed in articles published in the Journal for Cypriot Studies are the sole responsibility of the authors and do not reflect the views beliefs or policies of Eastern Mediterranean University or the Centre for Cypriot Studies.

■ Articles published in the Journal for Cypriot Studies may be sited as references, provided full bibliographical credit is given as listed: Author, title, names of the journal, centre and university, issue, volume, year.

YAZARLARA DUYURU

1. Yazılar Türkçe veya İngilizce olabilir. Yazılarını üç kopya halinde aşağıdaki adrese gönderebilirsiniz:

İsmail Bozkurt
Kıbrıs Araştırmaları Merkezi
Doğu Akdeniz Üniversitesi
Gazi Mağusa
Mersin 10 - Turkey.

Dergiye gönderilen yazılar, başka bir yerde yayınlanmamış veya yayınlanmak üzere gönderilmemiş olmalıdır. Yazılar yayınlanmak üzere kabul edildiği takdirde, Kıbrıs Araştırmaları Dergisi bütün yayın haklarına sahiptir.

2. Yazılar kağıdın bir yüzüne çift aralıkla yazılmalıdır. Başlıklar ve alt başlıklar kısa olmalıdır. Notlar, kaynaklar, tablolar ve şekiller ayrı sayfalara yazılmalıdır. Yazının ilk sayfasında şu bilgiler olmalıdır: (i) yazının başlığı; (ii) yazar(lar)ın bağlı oldukları kuruluşlar; (iv) en çok 100 kelimelik Türkçe özet; (v) en çok 150 kelimelik İngilizce özet; ve (vi) varsa, yazar(lar)ın yardımlarını gördüğü kişi ve/veya kurumlara teşekkür. Aynı sayfadaki bir dipnotunda, iletişim kurulacak yazarın adı, kurumu belirtilmelidir.
3. Tablo ve figürlere başlık ve sıra numarası verilmeli, başlıklar tablo ve figürlerin üzerinde yer almalı, kaynaklar ve figürlerle ilgili notlar ise alta yazılmalıdır. Denklemlere sıra numarası verilmelidir. Sıra numarası parantez içinde ve sayfanın sağ tarafında yer almalıdır. Denklemlerin türetilişi kısa olarak gösteriliyorsa, hakemlere verilmek üzere türetme işlemi bütün basamaklarıyla ayrı bir sayfada gösterilmelidir.

Yazılarda dipnotlarına yer vermekten olabildiğine kaçınılması ve burada söyleneceklerin metin içine yedirilmesi yeğlenmelidir. Zorunlu olarak verilecek dipnotlarla kaynakların numaralanması ve ayrı bir sayfada "Notlar" veya "Notlar ve Kaynaklar" başlığı altında toplanması gereklidir.

Dipnotlar az sayıda ise, sayfa altında da verilebilir. Gönderme yapılan dergi ve derlemelerdeki makalelerin sayfa numaraları kesinlikle belirtilmelidir.

4. Kaynaklarda aşağıda örneklenen biçim kurallarına uyulmalıdır:

■ Kitaplar

Yazarın Soyadı (büyük harflerle), Adı. Kitabın Adı, Yayınlandığı Kent, Yayınevi, Tarihi (Eğer ilk baskı değilse önce ilk baskı tarihi ve parantez içinde kullanılan nüshanın baskı tarihi)

■ Dergiler

Yazarın Soyadı (büyük harflerle), Adı. Yazının Başlığı, Derginin Adı, Derginin cildi/sayısı, Yayınlandığı Yer, Yayınevi, Tarihi.

Sayfa numarası her iki halde de en sonda verilir.

Aynı kaynak ikinci kez verildiği zaman, yazarın soyadı ve a.g.e.

(kitap için) veya a.g.m. (yazı için) ile sayfa numarası (gerekirse), İngilizce olarak da ibid sözcüğü yazılır.

5. Yayına kabul edilen yazıların bir kopyasının bilgisayar dosyası şeklinde gönderilmesi tercih edilmektedir. Dosya, tercihen DOS formatında, 5.25" veya 3.5" diskete kopya edilmelidir. Disketteki dosya ile yazının aynı olması gerekmektedir. Disket ile birlikte, kullanılan yazılım programı, bilgisayar ismi ve dosya ismi gönderilmelidir.
6. Bu duyuruda belirtilen kurallara uymayan yazılar, gerekli düzeltmelerin yapılması için yazar(lar)a geri gönderilebilir.
7. Kıbrıs Araştırmaları Dergisi yılda dört kez yayınlanır. Abone işlemleri için yukarıdaki 1 inci maddede belirtilen adrese yazılı olarak ya da (392) 366 - 5588 / hat: 1327 no.lu telefon aracılığı ile başvurulabilir ve abonelik koşulları öğrenilebilir.

NOT

■ Gönderilen yazılar yayınlansın ya da yayınlanmasın geri verilmez.

■ Yazılardaki düşünce, görüş, varsayım, tez ya da savlar yazarlarına aittir. Doğu Akdeniz Üniversitesi ile Kıbrıs Araştırmaları Merkezini bağlamaz.

■ Yazılar, kaynak gösterilerek (Yazar, başlık, cilt, sayı, yıl ile derginin, Merkez'in ve Üniversite'nin adları) aktarılabilir.

I NOTES/NOTLAR

The Centre for Cypriot Studies of
Eastern Mediterranean University would like to thank

CYPRUS TURKISH
COOPERATIVE CENTRAL BANK

for the support and contribution for
the realisation of this Journal.

The Turkish Republic of Northern Cyprus:
Statehood and Recognition

Zaim NECATİGİL

Antik Karpasia Kentinde Arkeolojik Yüzey
Araştırmaları ve Kent Kalıntılarını Saptama Çalışmaları

Tuncer BAĞIŞKAN

Kıbrıs Tarihine Hizmet Veren Bir Vali:
Sir Ronald Storrs (1881 - 1955)

Taçgey DEBEŞ

Kıbrıs'ta Taşıtların Trafiğe Çıkması

Altay SAYIL

Kıbrıs Türkleri'nde 1974 Öncesi ve Sonrası
Kültür Politikaları

Umut BOZKURT

Kıbrıs Türkleri'nde Halk Edebiyatı Bakımından
Destan Geleneği

İsmail BOZKURT

Christian and Muslim in Ottoman Cyprus and the
Mediterranean World, 1571 - 1640

Bir Yazar İki Kitap
En Eski - En Yeni ve Daha Yeni - Daha Eski

Netice YILDIZ